

دکتر سعیده لطفیان *

جایگاه کشورهای کوچک * و سرزمینهای وابسته

در سیستم بین الملل: دهه ۱۹۹۰

مقدمه

در طی ۴۸ سالی که از جنک جهانی دوم می‌گذرد، تغییرات چشمگیری در نظام بین المللی رخ داده است. امریکا و شوروی از هم پیمانان زمان جنک به رقبای زمان صلح تبدیل شدند و به منظور پیروزی در جنک سرد به رقابت برای قدرت و نفوذ در جهان پرداختند. به واسطه فروپاشی شوروی، اکنون شاهد به پایان رسیدن این رقابت در روابط شرق و غرب هستیم. به هر حال، یکی از مهمترین و قابل توجه ترین تغییرات عمدۀ در نظام بین المللی، تغییر در تعداد بازیگران سیاسی بین المللی (هم کشورهای تازه به استقلال رسیده و هم واحدهای سیاسی وابسته) می‌باشد. در بین اعضای سیستم بین المللی سرزمینهای نسبتاً زیادی وجود دارند که از لحاظ جمعیت، شرود و قدرت کوچک محسوب می‌گردند.^۱ هدف اصلی این مقاله بررسی موضع سیاسی این

* استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.

* در این پژوهش واژه‌های ذره ای، ذره بینی، کوچک و خرد به طور مستردادف و تبادل پذیر به کار برده می‌شوند.

۱- با وجود کوچک بودن، کشورهای ذره ای در نهادهای بین المللی فعال ←

به اصطلاح واحدهای سیاسی ذره بینی است، و بویژه مسئله امنیت این کشورهای خرد و دورنمای سیاسی اقتصادی آنان مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

تعريف واحدهای سیاسی ذره ای

برخی از واحدهای سیاسی ذره ای **Micro-Polity** به مرحله کشور شدن رسیده اند، در حالیکه گروهی دیگر از آنان هنوز در حالت سیاسی وابسته باقی مانده اند.^۲ در اینجا هفت معیار قابل اندازه گیری برای تعیین کشور / واحد سیاسی ذره ای در نظر گرفته می‌شوند که عبارتند از:

۱ - جمعیت بومی کم: کشورهای مورد نظر در این مقاله عموماً کمتر از یک میلیون نفر جمعیت دارند، و حتی برخی از آنها فاقد سکنه بومی و دائمی هستند. متعلقات رأس **Ross Dependency** در سراسر زمستان دارای تنها دوازده زیستور است و قلمرو قطب جنوب انگلستان **British Antarctic Territory** سکنه بومی دائمی نداشت و فقط ۳۰۰ دانشمند و متخصص در چند ایستگاه تحقیقاتی در آن منطقه مشغول فعالیتند. به استثنای کویت،

بوده و که کاه نقش تصمیم‌گیران اصلی را نیز در این نهادها بازی می‌کنند. به طور مثال، کیپ وری (تا ۲۱ سامبر ۱۹۹۳) و جیبوتی (تا ۲۱ سامبر ۱۹۹۴) عضو غیر دائم شورای امنیت سازمان ملل باقی مانده و مسئولیت حفظ صلح و امنیت جهانی را به عهده خواهند داشت. کویت، سورینام و سوازیلند (تا ۲۱ سامبر ۱۹۹۴) عضو شورای اجتماعی و اقتصادی سازمان ملل هستند که تحت نظارت مجمع عمومی مسئول اجرای وظایف محوله به سازمان ملل در رابطه با مسائل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و بهداشتی جهانی می‌باشد.

۲- بنا به مطالعه هاردن، معیار سنtri کشور بودن بر حقوق بین الملل نیاز به یک جمعیت دائم، قلمروی مشخص، یک دولت، و توانایی برای برقراری روابط با سایرکشورها (یا برای استقلال) می‌باشد. مشکلاتی که بخصوص کشورهای خرد با آنها روبرو هستند، به جمعیت و خود مختاری مربوط می‌گردد. هیچ حد نصابی در مورد جمعیت لازم برای یک کشور وجود ندارد. «مطالهای نائورو (جمعیت ۸۱۰۰ نفری، مستقل، در حال ترقی روز افزون اما بدون عضویت در سازمان ملل) و نتوآلو (جمعیت ۹۱۳۷ نفری، مستقل، با در آمد متوسط و بدون عضویت در سازمان ملل) نشان دهنده —————

امارات متحده عربی، لسوتو و موریتیوس، تمام واحدهای سیاسی مورد مطالعه من دارای جمعیت زیر یک میلیون هستند.^۲

- **مساحت جغرافیایی کم:** از بین کشورهای مستقل نکر شده در جدول ۴ تنها پنج کشور گویان، سورینام، ایسلند، امارات متحده عربی و بوتان دارای مساحتی بیش از ۴۰ هزار کیلومتر مربع می باشد. چهل و دو کشور دیگر دارای مساحتی جغرافیایی بسیار کمتری هستند. کمترین وسعت به کشور شهر واتیکان (۴/ کیلومتر مربع) و بیشترین وسعت به گویان (۲۱۴۹۶۹ کیلومتر مربع) نسبت داده می شود.

- **شرایط جغرافیایی نامناسب:** بسیاری از این کشورها، به دلیل موقعیت جغرافیایی، ترکیب مناطق ساحلی و شرایط ناسازگار جغرافیایی دیگر، با وضع نامساعدی روبه رو هستند. کشورهای محصور به خشکی، آنهایی که از گذرگاههای تجاری عمدۀ و یا مراکز جمعیت بدور هستند، قادر بنادر عاری از یخ در زمستان و یا قادر بتدرگاه طبیعی در مناطق ساحلی خود بوده و در رده کشورهای نامساعد به لحاظ جغرافیایی Geographically Disadvantaged States قرار داده می شوند. حدود ۹۵ درصد یا بیشتر، از مساحت جزایر بوده، پیتر اول و سرزمین ملکه ماد از یخ پوشیده شده است. تریستان داکوندا کوه آتشفشاری را در بر می گیرد که خاموش تلقی می شد، ولی در اکتبر ۱۹۶۱ به طور غیر متوجه ای فعال گردید. تمام سکنه

این واقعیت است که کشور بودن با تعداد کم اهالی نیز پذیرفته شده است. رک به:

Harden, S. ed. **SMALL IS DANGEROUS: MICROSTATES IN A MACRO WORLD** (London: Frances Pinter, 1985), p. 51.

- **پل استریت نیز کل جمعیت را به عنوان معیاری برای تعیین کشورهای کوچک معرفی می کند، ولی معتقد است که امروزه کشورهای کوچک دارای جمعیتی کمتر از ۱۰ میلیون هستند، و کشورهای بسیار کوچک جمعیتی زیر ۵ میلیون نفر دارند. دومن نیز تعداد شهروندان را شخصی برای اندازه (کوچک یا بزرگ بودن) کشورها معرفی می کند. در این مطالعه، با در نظر گرفتن حد نصاب خیلی پائین تر (یک میلیون نفر) ۴۷ کشور کوچک و ۵۸ قلمرو وابسته و به استقلال نرسیده در جداول ۲ و ۴ مشخص شده اند. روش به: —————**

جزیره خارج شده و به طور موقت در انگلستان سکنی گزیدند و دو سال بعد به جزیره خود برگردانیده شدند. گامبیا، دارای ساحل کوتاهی در کناره اقیانوس آرام است، ولی به غیر از این راه آبی به طور کامل در درون سینگال واقع شده است. لسوتو، سان مارینو و شهر-کشور واتیکان نیز کاملاً محصور در خشکی می باشند. بسیاری از سرزمینهای ذره ای مجمع الجزایری مشکل از صدھا جزیره کوچک هستند که غالباً تعداد بسیار کمی از آنان سکنه دائمی دارند.

۴- فقدان توانایی برای دفاع از خود در برابر تهدیدات خارجی: این واحدهای سیاسی خرد فاقد توانایی لازم (به دلیل کمبود منابع انسانی و مالی) برای تشکیل نیروهای نظامی / دفاعی بوده، غالباً در مورد مسائل مربوط به روابط خارجی و دفاعی خود، با قدرتهای بزرگ مشورت می کنند. فرمانده نیروهای مستقر در جزایر جورجیا جنوبی و ساندويچ جنوبی موظف است که با فرمانده انگلیسی نیروهای دریایی مستقر در آتلانتیک جنوبی در زمینه مسائل امنیتی، دفاعی و حتی امنیت داخلی (جز پلیس) هماهنگی کند. وزارت کشور امریکا اداره ساموای امریکا و مسئولیت دفاع از آن را به عهده دارد.

۵- منابع محدود یا وابستگی بیش از حد: بسیاری از قلمروهای ذره ای از وابستگی به یک منبع معدنی عمده رنج می برند و یا اینکه دارای اقتصادی بسیار وابسته به صادرات مواد خام معدنی هستند. سنت پیر و میک لون نمونه بارزی از واحدهای سیاسی وابسته و بسیار فقیر در منابع Resource poor می باشد که در واقع تنها باقیمانده متصرفات بسیار گسترده فرانسه (در گذشته) در منطقه آمریکای شمالی است. این مجمع الجزایر از هشت جزیره کوچک واقع در سواحل جنوبی نیوفانلند کانادا تشکیل می شود که پوشیده از

Streeten, P. "The Special Problems of Small Countries. "WORLD DEVELOPMENT 21, 2 (1993) pp. 197- 202.

Dommen, E. "Some Distinguishing Characteristics of Island States. "WORLD DEVELOPMENT. 8, 12 (1980) pp. 931-944.

صخره های لم یزرع و نامناسب برای هر نوع کشاورزی هستند.^۴

۶- سطح پایین توسعه اقتصادی: این فلمرو های ذره ای عموماً صنعتی نشده ، یا در مراحل اولیه توسعه صنعتی خود قرار دارند و اغلب دارای سطح درآمد متوسط هستند. از ۴۷ کشور کوچک نشان داده شده در جدول ۲۰، ۲۰ کشور با درآمد متوسط، ۱۳ کشور با درآمد بالا، و ۱۱ کشور با درآمد کم هستند. اطلاعات در مورد سطح درآمد سه کشور موجود نیست.^۵ برخی از سرزمینهای وابسته به لاحظ اقتصادی کاملاً به کمکهای خارجی قادرتهای بزرگ کاملاً متکی می باشند. سنت هلن که یکی از مستعمرات انگلستان باقی مانده است، وابستگی شدیدی به کمکهای خارجی اربابان استعماری خود و جامعه اروپا دارد. در مورد کمکهای خارجی، شوماخر معتقد است که بر خلاف ادعاهای بسیاری از کارشناسان امور توسعه، توسعه نیافتگی کشورهای وابسته به دلیل عدم کفایت تخصیص کمکها، و یا نارسانیهای و نقاط ضعف ذاتی در این جوامع و مردم نیست. در ضمن، راه حل سختیها و دشواریها نمی تواند در شهرهای کشورهای فقیر جستجو شود. تا زمانی که زندگی مردم در مناطق دور افتاده قابل تحمل نشود، مشکل فقر جهانی لاينحل باقی خواهد ماند.^۶ از مهمترین سؤالاتی که در رابطه با توسعه کشورهای خرد مطرح می شود، این

۴- برای توضیحات بیشتر در مورد سیاست استعماری فرانسه در قبال گروهی از سرزمینهای تحت کنترلش، راک به:

Houbert, J. "France in the Indian Ocean: Decolonizing Without Disengaging". ROUNDTABLE. 298 (1986) pp. 145-166.

۵- معیار بانک جهانی برای طبقه بندهی کشورها براساس سطح درآمد آنها است. سطح توسعه ملی بر پایه درآمدهای کزارش شده در منبع زیر محاسبه شده است:

United Nations Development Program. HUMAN DEVELOPMENT REPORT 1991. Oxford & New York: Oxford University Press, 1991, pp.122-123, and p. 177.

۶- ر ش به:

Schumacher, E. SMALL IS BEAUTIFUL; A STUDY OF ECONOMICS AS IF PEOPLE MATTERED. London: Blond & Briggs, 1973. pp. 161-162.

است که آیا ترقی روز افزون و کامیابی همگانی برای این جوامع که از لحاظ جمعیت، منابع طبیعی و مساحت جغرافیایی در پایین ترین رده کشورهای مستقل قرار دارند، میسر است؟ سعی می شود که پاسخ معقولانه ای برای این سؤال پیدا کنیم.^۷

-**سابقه استعمار:** بسیاری از سرزمینهای کوچک دارای پیشینه تاریخی مستعمراتی بوده، غالباً مستعمره پیشین قدرتهای بزرگ بوده اند. مونترات از ۱۶۲۲ تحت تسلط انگلستان بوده، و از ۱۹۵۶ به عنوان مستعمره اداره می شود. جزایر فیرو در زمان ملکه مارگارت اول در ۱۳۸۰ به دافارکی ها واگذار شد. این جزایر در ۱۹۴۸ کنترل امور داخلی خود را به دست گرفتند، ولی پارلمان دانمارک مسئول سیاست خارجی و دفاعی، مسائل مربوط به قانون اساسی، سیستم مالی و پولی و قضایی جزایر فیرو می باشد. سالی که این واحدهای سیاسی تحت تسلط کشورهای بزرگ و استعمارگران جهانی قرار گرفتند، در جدول ۲ مشخص شده است.

ارزش کشورها بستگی به عوامل متعددی دارد، از جمله دارا بودن منابع معدنی و استراتژیک، واقع شدن در مکان جغرافیایی استراتژیک (به علت نزدیکی به پایگاههای نظامی و کشورهای مهم و قادر بودن به نظارت برگذرگاههای آبی حساس)، و اهمیت اقتصادی (به دلیل نزدیکی به بازارهای بزرگ و منابع ساحلی و فلات قاره غنی). سرزمینهای کوچک در جداول ۳ و ۴

- رابطه بین اندازه کشور (کوچک یا بزرگ بودن آن) و توسعه اقتصادی مورد بررسی اقتصاد دانان بی شماری قرار گرفته است. به طور مثال، نگاه کنید به:

Connell, J. "The New Micronesia : Pitfalls and Problems of Dependent Development. PACIFIC AFFAIRS.14/2 (1991)pp. 87-120.

Kuznets, S. "Economic Growth of Small Nations, " in E. Robinson, ed. THE ECONOMIC CONSEQUENCES OF THE SIZE OF NATIONS. (London: MacMillan, 1960).

UNITAR. SMALL STATES AND TERRITORIES:STATUS AND PROBLEMS. (New York: Arno Press, for the UNITAR, 1971).

Ward, R. "Earth's Empty Quarter ? The Pacific Islands in a Pacific Century. " GEOGRAPHICAL JOURNAL. 155,2 (1989) pp: 235-246.

(به غیر از امارات متحده عربی، قطر، عمان و کویت) دارای منابع طبیعی حیاتی قابل ملاحظه‌ای نیستند. با این وجود اکثر آنها دارای ارزش استراتژیک سیاسی نظامی و حتی اقتصادی برای قدرتهای بزرگ هستند، و این نکته مهم در بررسی رابطه بین کشورهای کوچک و بزرگ نباید نادیده گرفته شود.

اهمیت واحدهای سیاسی ذره‌ای برای قدرتهای جهانی

این سرزمینها چرا و چگونه ارزمندی نظامی - استراتژیک یافته‌اند؟ در گذشته، قلمروهای کوچک به عنوان پایگاههایی برای مداخله در مناطق مختلف، سهولت بخشیدن به ارسال نیروهای نظامی و محلی برای تعلیمات نظامی نیروهای بومی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. در صورت بروز جنگ در اروپا، امریکا جهت ارسال تسليحات و سپاهیان کمکی به متحدینش در ناتو، نیاز دارد که به گذرگاههای آبی بین جزایر کارائیب مسترسی داشته باشد. پس جای تعجب باقی نمی‌ماند که امریکا در این منطقه (حتی در گواتنامو در کوبا) پایگاهها و تشکیلات نظامی بی‌شماری دارد. در برخی از موارد، دولتهای غربی با مساعدت یکدیگر پایگاههایی را در جزایر کارائیب بوجود آورده‌اند. برخودا مستعمره‌ای با یک دولت محلی است که فرماندار آن توسط انگلستان برگزیده می‌شود و در مورد مسائل داخلی با دولت محلی برخودا و هیئت وزراء آن تبادل نظر می‌کند. اما در زمینه امور خارجی، دفاعی، امنیت داخلی و پلیس دارای مسئولیتها و حقوق ویژه‌ای است. در سال ۱۹۴۱، برخودا برای مدت ۹۹ سال به امریکا اجاره داده شد. بنابر گزارش‌های سازمان ملل^۸، یک پایگاه کانادایی و دو مرکز نظامی امریکایی در برخودا احداث شده است که مجموعاً حدود یک دهم از مساحت برخودا را تحت اشغال گرفته‌اند. بین انگلستان و امریکا مذاکراتی به عمل آمده تا درجای یکی از پایگاههای امریکایی، پایگاهی

-۸ United Nations. "Questions Relating to Decolonization". YEARBOOK OF THE UNITED NATIONS 1999 (Dordrecht & Boston: Martinus Nijhoff Publishers, for the UN, 1992), p. 805.

برای ناتو ایجاد کنند. در آنتیگوا و باربودا نیز، امریکا دو پایگاه نظامی را اجاره کرده که برای سیستم امنیت منطقه‌ای تحت نظارت امریکا حائز اهمیت هستند. قلمرو اقیانوس هند انگلستان به منظور تأمین نیازهای دفاعی/ نظامی این کشور در آن منطقه به وجود آمد و سپس طبق قراردادهای سالهای ۱۹۶۶ و ۱۹۷۶، دولت انگلستان به امریکا اختیار داد تا تأسیسات بندری و دریایی در دیگوگارسیا (که بزرگترین و جنوبی ترین جزایر این قلمرو است) ایجاد کند.^۹

به چه دلایلی سرزمهینهای کوچک از لحاظ اقتصادی-استراتژیک مهم می‌باشند؟ برخی از این قلمروها دارای منابع طبیعی غنی بوده، و برخی دیگر به دلیل اقتصادی دیگری (از جمله واقع شدن در محل عبور نفت و سایر منابع طبیعی حیاتی، سهولت بخشیدن به امر تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم در منطقه) برای قدرتهای بزرگ دارای ارزش‌های والایی هستند. جزایر ویرجین امریکا که طبق معاہده ۱۹۱۷ از دانمارک به مبلغ ۲۵ میلیون دلار خریداری شد، به دلیل آنکه بر گذرگاه آنگادا Anegada Passage : از اقیانوس آتلانتیک به دریای کارائیب و راه ورود به کانال پاناما مسلط است، برای امریکا دارای ارزش بسیاری است. حدود ۶۰ درصد از کل واردات نفت خام و تصفیه شده به امریکا از منطقه کارائیب می‌گذرد. وجود سرمایه‌گذاریهای هنگفت امریکایی در منطقه کارائیب و تصمیم دولت ریگان برای حمایت از شرکتهای خصوصی و سرمایه‌گذاری آنها، از مهمترین دلایل حمله به گرانادا تصور می‌شود. شرکتهای خارجی که در برモدا فعالیت دارند، مشمول شرط ۶۰ درصد مالکیت برモدایی و ۴۰ درصد مالکیت خارجیها نمی‌گردند. بدین لحاظ در سال ۱۹۹۱ میلادی ۱۷۱۲ شرکت بین المللی و ۵۴۴ بانک تجاری اعتباری دارای مجوز فعالیت در برمودا بودند. ارائه خدمات مالی از مهمترین صنایع جزایر

^۹- رش به:

Bunge, F. ed. INDIAN OCEAN: FIVE ISLAND COUNTRIES. Washington, DC.: U.S. Government Printing Office, 1983, pp. 214-267.

کارائیب و آنتیل است. طرح «ابتکار حوزه کارائیب»، برنامه دولت ریگان برای تشویق توسعه و تجارت از طریق سرمایه‌گذاری خصوصی و سیاست آزادسازی تجاری بود.^{۱۰} غالباً سرزمینهای کوچکی که دارای منابع طبیعی غنی بوده، مورد سوء استفاده دولتهای استعمارگر قرار گرفته‌اند. در ۱۹۶۳ شورای قیومیت سازمان ملل نسبت به آینده جامعه نائورو Nauru ابراز نگرانی می‌کرد، زیرا این سرزمین، بجز نخایر غنی فسفات که توسط شرکتهای فسفات انگلیسی مورد بهره برداری قرار گرفته بودند، قادر منابع طبیعی بود و تخمین زده می‌شد که این نخایر نیز در ظرف ۴۰ سال تهی می‌شوند.^{۱۱}

چرا کشورهای کوچک از لحاظ سیاسی-استراتژیک ارزشمند هستند؟ نفوذ فرهنگی و تجارت استعماری در سرزمینهای ذره ای به استقلال رسیده هنوز مشهود است. حتی کشورهایی که استقلالشان با استناد به حقوق بین الملل تضمین شده بود، به مناطق نفوذ قدرتهای بزرگ تقسیم شدند. در یک بررسی مقایسه ای دو پژوهشگر به این نتیجه می‌رسند که «تأثیر جغرافیایی تسلط استعماری اروپایی بر جهان غیر اروپایی از قرن نوزدهم تا زمان حال... بدون توجه به مکان مستعمره قبلی، یا ملیت قدرت استعمارگر، عمدۀ ترین مانع توسعه کشورهایی است که تحت استعمار قرار گرفته‌اند». این مطالعه نشان می‌دهد که نظریه متعارف امپریالیسم اقتصادی در مورد بسیاری از سرزمینهای جهان سوم صادق است. پایان استعمار کمک زیادی به ویران سازی ساختارها و ریشه‌های عمیق امپریالیسم نکرده، و بر عکس باعث بروز

۱۰- برای توضیحات کامل در مورد دلایل حمله امریکا به کراندا، روش به:

Clarke, C. "Grenada," in C. Clarke and T. Payne, eds. POLITICS, DEVELOPMENT AND SECURITY IN SMALL STATES (London: Allen & Unwin, 1987).

۱۱- رک به:

United Nations. "Questions Concerning Non-Self-Governing Territories and the International Trusteeship System." YEARBOOK OF THE UNITED NATIONS 1961 (New York: the UN Office of Public Information, 1963), p. 500.

اختلافات شدید اقتصادی-اجتماعی در درون کشورها و بین آنها گردیده است.^{۱۲} دلیل عمده تمايل قدرتهای بزرگ برای حفظ کنترل این سرزمینها، رقابت چشمگیر برسر نفوذ و قدرت جهانی بین کشورهای شمال است. با وجود آنکه امریکا ادعای مالکیت جزایر کوچکی را که در محدوده اقیانوس آرام واقع شده اند، پس گرفته است، اما برای گسترش نفوذ خود در آن منطقه و جلوگیری از برتری رقبای خود مبادرت به انعقاد قراردادهای دفاعی شوده است. ملر متذکر می شود که «این موافقتنامه ها [با تتوالو و کرباتی] اجازه استفاده نظامی از این جزایر را بدون مشورت با دولت امریکا نمی دهند. در حالیکه مسئولیت زیلاند نو برای دفاع از جزایر کوک و توکلائو تضمین می کند که این جزایر مورد استفاده نیروهای متخاصل قرار نخواهد گرفت». ^{۱۳} وجود کوبا در منطقه کارائیب و بهانه ترس امریکا از نا امنی مرزهای جنوبی اش برای توجیه حضور نظامی نیروهای امریکایی، ایجاد پایگاه و تشکیلات نظامی، و ارسال اسلحه و کمکهای نظامی به رژیمهای طرفدار غرب به کار رفته است.

استقلال یا وابستگی

چه سیاستهایی برای دفاع از این کشورهای کوچک اخذ شده است؟ چه شرایطی برای توسعه روز افزون این جوامع در نظر گرفته اند؟ و آیا اصولاً مشکلات امنیتی و توسعه این کشورها و سرزمینهای ذره ای در مقایسه با سایر واحدهای سیاسی جهانی متفاوت هستند؟ در این بخش کوشش می شود تا راه حلهای موجود برای این سرزمینها را طبقه بندهی نموده، سپس

-۱۲- ر ش به:

Dixon, C. and M. Heffernan, eds. COLONIALISM AND DEVELOPMENT IN THE CONTEMPORARY WORLD. London & New York: Mansell publishing, 1991.

-۱۳- ر ک به :

Meller,N. "The Pacific Island Microstates". JOURNAL OF INTERNATIONAL AFFAIRS.(1987): 109-134, p. 113.

مقایسه نماییم. باید تأکید شود که تمام این راه حلها برای یک یک واحدهای سیاسی خرد امکان پذیر نیست، و شاید استقلال کامل، خودمختاری و امنیت آنان را تأمین نکند.

طبقه‌بندی موقعیت سیاسی سرزنهای کوچک (به ترتیب از حالت وابسته به حالت مستقل):

۱- مستعمره

۲- سرزمین فاقد حکومت- از خود و زیر پوشش سیستم امنیت همگانی

الف- تحت نظارت نظام نایندگی جامعه ملل

ب- تحت پوشش شورای قیومیت سازمان ملل

۳- سرزمین دارای حکومت- از خود و تحت حمایت بیگران (خود مختاری

اسمی و محدود)

الف- دارای حکومت داخلی و محلی، همراه با پیوستگی با سایر ملل

- حالت کامپنولت یا کشورهای مشترک المذاعف (با انگلستان)

- قرارداد اتحاد آزاد با امریکا

- فدراسیون جزایر آنتیل (با پشتیبانی انگلستان)

- جامعه فرانسوی (با فرانسه)

- اتحاد آزاد با زیلاند نو

ب) پیوستن دائمی و ادغام در کشور مستقل دیگر

ج) وحدت و یگانگی با سرزمین وابسته دیگر

۴- کشور مستقل با حق حاکمیت مطلق (خود مختاری رسمی و کامل)

الف- اتحاد سیاسی (با قدرتهای بزرگ، یا با قدرتهای منطقه‌ای، یا با

همسایگان قدرتمندتر از خود)

ب- پیوستن به جرگه غیر متحدها

ج- اتخاذ سیاست بیطریقی سیاسی و نظامی

قبل از جنگ جهانی اول، اکثر سرزمینهای کوچک به صورت مستعمرات

قدرتها بزرگ اداره می‌شدند و متداول بود که جزو متصرفات و متعلقات

وابسته کشورهای پیروز در جنگ قرار گیرند. در سیستم بین المللی فعلی نیز مستعمرات، متصرفات و قلمروهای وابسته کشورهای بزرگ دیده می شوند. جزایر آزور از متصرفات پرتغال در اقیانوس آتلانتیک و دارای اهمیت استراتژیک برای دولتهای ناتو می باشد. در ۱۹۵۱ امریکا قراردادی با پرتغال منعقد کرد که طبق آن حق استفاده نظامی در این جزایر به امریکا داده شد. در جزیره آسونسیون یک مرکز تقویت ارتباطات انگلستان و یک مرکز رهیابی ماهواره های امریکایی ایجاد شده و اکثر اهالی جزیره را کارمندان و کارکنان این مراکز اطلاعاتی، خبری و ارتباطی تشکیل می دهند.

جزایر فالکلند و متعلقات آن (یعنی جزایر جورجیای جنوبی و ساندويچ جنوبی) از متصرفات وتوابع انگلستان در امریکای جنوبی است که بیش از ۲۰۰ جزیره را دربرمی گیرد. با وجود آنکه فاقد منابع طبیعی شناخته شده است، ولی شواهدی دال بر وجود ذخایر غنی گاز طبیعی و نفت در آنجا وجود دارد که اهمیت اقتصادی-استراتژیک این قلمرو را افزایش می دهد. در سال ۱۹۸۲، ما شاهد تهاجم آرژانتین به این جزایر و اعزام نیروهای دریایی انگلستان به منطقه بودیم. گرچه انگلستان موفق به تصرف مجدد فالکلند و سایر جزایر جنوب آتلانتیک و همچنین تسلیم نیروهای آرژانتین گردید، ولی آرژانتین هنوز مدعی مالکیت آنها است و کماکان این جزایر را جزئی از استان جدید آرژانتینی موسوم به تی یرا دل فوئکو *Tierra del Fuego* می نامد.

جمع‌الجزایر ترک و کیکاس در کارائیب، جزیره سنت هلن (که تبعیدگاه بنایپارت بعد از شکست وی در واترلو بود) در آتلانتیک جنوبی، جزیره پیت کرن در اقیانوس آرام و قلمرو اقیانوس هند انگلستان (قا) از متصرفات و مستعمرات انگلستان به حساب می آیدند. حائز اهمیت است که مذکور شویم، این قلمرو در ۱۹۶۵ به وجود آمد و مشتمل از جزایری است که در گذشته جزو توابع موریتیوس و سیشل بوده اند و مجمع‌الجزایر شاکوس را نیز دربر می گیرد. قلمرو قطب جنوبگان انگلستان نیز در سال ۱۹۶۲ به صورت مستعمره جداگانه ای به وجود آمد که مانند «قا» خالی از جمعیت بومی و دائمی

می باشد. در قلمرو اول، نیروهای نظامی امریکا و انگلستان، و در قلمرو اخیر گروههای اکتشافی و دانشمندان هواشناس و متخصصان ارتباطات سکنی گزیده اند. احتمال مستیابی به استقلال کامل برای این مستعمرات وجود ندارد، ولی قطعنامه (XV) ۱۵۴۱ مجمع عمومی سازمان ملل تأکیدی کند که حق خود مختاری از راههای دیگر (مانند اتحاد آزاد با یک یا چند کشور مستقل یا از راه ادغام شدن در یک کشور مستقل) نیز امکان پذیر است.^{۱۴}

راه حل دیگر آن است که این واحدهای سیاسی را که قادر توانایی دفاع از خود هستند، تحت پوشش سیستم امنیت همگانی قرار دهیم. پس از جنک جهانی اول، یک نظام نمایندگی جامعه ملل به وجود آمد تا فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و دفاعی مستعمرات پیشین کشورهای مغلوب را تحت نظارت بگیرد. بنابر این مشکل مستعمرات در کنفرانس‌های صلح، مشکلی عمومی در مورد تمام سرزمینهای وابسته نبود، بلکه در مورد قلمروهایی که قبلاً به آلمان و عثمانی تعلق داشتند، سؤال ویژه‌ای مطرح شد که اینها به کی و چگونه واگذار شوند؟ به نظر موری، سه راه حل ممکن برای این متعلقات آلمان و امپراطوری عثمانی عبارتند از: برگشت به حالت نخست و برگرداندن آنها به کشورهای مغلوب شده و اربابان استعماری پیش از جنک این سرزمینها، استقلال، و بالاخره تسخیر آنها توسط کشورهای پیروز در جنک. اما هیچ کدام از این پیشنهادها رضایت بخش نبود، زیرا قدرتهای اشغالگر اصرار داشتند کنترل خویش را تا حدودی در این مناطق حفظ کنند و بهانه شان نیز حفظ امنیت ملی بود.

ژنرال اسموت چاره دیگری برای این معضل اندیشید و قرار شد که این سرزمینها بر اساس «سطح توسعه» آنها به سه نوع تقسیم شوند: نوع (الف) مستعمرات پیشین ترکیه که موجودیت آنها به عنوان ملل مستقل، مشروط به شناسایی دولت نماینده (اداره کننده) بود. این دولت موظف بود تا کمک و مشاوره اداری موقتی برای این نمایندگیهای از نوع الف فراهم کند. نوع (ب)

مستعمرات سابق آلمان در آفریقا، به غیر از آفریقای جنوب غربی، که در آنها کشور نماینده مسئولیت نمایندگیهای ب را تحت چهارشرط زیر به عهده داشت:

- ۱- حفظ آزادی و جدان و مذهب، ۲- منع تجارت برده و اسلحه و مشروبات الکلی، ۳- منع ایجاد استحکامات و پایگاههای دریایی، نظامی و ممنوعیت تعلیم نظامی بومیان برای هدفی «غیر از مقاصد پلیس و دفاع قلمرو» و ۴- امنیت تجارت و «درهای باز» در سرزمین نمایندگی برای تمام کشورهای عضو جامعه ملل. نوع ث) مستعمرات پیشین آلمان در اقیانوس آرام و در آفریقای جنوب غربی که مقرر شد تا «تحت قوانین کشور نماینده به عنوان ضمیمه قلمرویش اداره شوند»، و تابع چهار شرط نکر شده در بالا بودند.^{۱۵}

نمایندگیها و کشورهای نماینده (اداره کننده) در سیستم نمایندگی جامعه ملل در جدول ۱ نشان داده شده اند.

جدول ۱

نمایندگیها و قدرتهای نماینده بر نظام نمایندگی جامعه ملل پس از جنگ جهانی اول

مناطق نماینده	قدرت‌های نماینده
سوریه (به انضمام لبنان)	فرانسه
عراق	انگلستان
توگولند و کامرون	فرانسه / انگلستان
آفریقای جنوب غربی آلمان	اتحادیه آفریقای جنوبی
جزایر سامواه آلمان (سامواه غربی)	زئلند نو
سایر متصرفات آلمان در اقیانوس آرام	زئلند نو
در جنوب استوا، به غیر از نائورو	انگلستان
نائورو	انگلستان
آفریقای جنوب شرقی آلمان (تانکانیکا)	ڈاپن
جزایر آلمان در شمال استوا	

منبع: Murray, 1952, p. 16

پس از پایان جنگ جهانی دوم نیز نظام قیومیت سازمان ملل ایجاد شد تا سرزمینهای کوچک وابسته را تبدیل به قلمرو تحت قیومیت سیستم امنیت جهانی نماید. این سرزمینهای کشور اداره کننده آنها، سال به استقلال رسیدن آنها و وضعیت سیاسی فعلی آنها مشخص شده است. نکته قابل توجه این است که هیچ یک از سرزمینهایی که جزو متعلقات ژاپن بود (از جمله اکیناوا Okinawa) که باید در رده چنین قلمروهایی قرار می گرفت، تحت پوشش چنین سیستمی آورده نشدند. جزایر واقع در اقیانوس آرام جنوبی که پس از جنگ جهانی اول از آلمان گرفته شده و توسط ژاپن به عنوان کشور نماینده اداره می شدند، در جنگ جهانی دوم به تصرف و اشغال نظامی امریکا درآمدند. در نتیجه، نیروهای نظامی امریکا که خواهان ادامه تصرف و کنترل این جزایر (به دلیل اهمیت نظامی-استراتژیک آنها) بودند، دولت وقت امریکا را متقدعاً کردند که در سازمان ملل جدید التأسیس اعمال نفوذ نماید تا این جزایر (از جمله پالائو و جزایر مارشال) در گروه مجزایی از سرزمینهای تحت قیومیت با نام Trust Territory of Pacific Islands (TTPI) یعنی قلمرو تحت قیومیت جزایر اقیانوس آرام قرار داده شوند و بدین ترتیب از منافع ملی امریکا در آن منطقه حمایت گردد. TTPI در سال ۱۹۴۷ به عنوان تنها قلمرو تحت قیومیت استراتژیک در بین ۱۱ قلمرو تحت نظارت شورای قیومیت سازمان ملل به وجود آمد. این قلمرو دارای جمعیتی کم و نامتجانس و پراکنده شده در بین ۲۱۴۱ جزیره در سه مجمع الجزایر عمده (کارولین، مارشال و ماریانا) می باشد. این منطقه که گاهی ماکرونزی Micronesia (جزایر کوچک) نامیده می شود، در گذشته چهار واحد سیاسی (کامپنولت جزایر ماریانا شمالي، ایالات فدرال مایکرونزی، جمهوری جزایر مارشال و جمهوری جزیره پالائو) را شامل می شد.^{۱۶}

Murray,J.N. THE UNITED NATIONS; TRUSTEESHIP SYSTEM. (Urbana:the the University of Illinois Press, 1957), pp. 8-9, 11-14.

←- اطلاعات تاریخی در مورد این جزایر (وسایر کشورها و سرزمینهای ←

جزایر ماریانای شمالی در ۱۹۷۵ تبدیل به یک مشترک المนาفع امریکا کردید^{۱۷}، در حالیکه جزایر مارشال و ایالات فدرال مایکرونزی در ۱۹۸۶ قراردادهای اتحاد آزاد با امریکا منعقد ساختند. بر طبق موافقنامه کامنولت (مشترک المนาفع بودن با امریکا) روابط اقتصادی و دفاعی تزدیکی بین دو کشور برقرار شده، ولی رئیس جمهور امریکا به عنوان رهبر کشور جزایر ماریانای شمالی شناخته نمی شود. از سال ۱۹۷۸، این جزایر در واقع وضعیت سیاسی مشابه با جزیره پورتوریکو Puerto Rico داشته، و بیشتر بومیان و سکنه آن تبعه امریکا می باشند. در امور داخلی از آزادیهایی برخوردارند، و در امور خارجی و دفاعی در اتحاد سیاسی با امریکا هستند. ایالات فدرال مایکرونزی که وضع سیاسی اتحاد آزاد را پذیرفته است، در گذشته تحت تسلط اسپانیا بوده، اما در سال ۱۸۹۹ این جزایر به آلمان فروخته شدند. زاپن در اوایل جنگ جهانی اول آنها را تحت اشغال خود در آورد و در سال ۱۹۲۱ پس از تشکیل جامعه ملل به عنوان قلمرو نایب‌نگی مسئولیت اداره آنها را بر عهده گرفت. در حال حاضر، دارای دولتی مستقل با حق حاکمیت و خودگردانی داخلی است. امریکا نیز مسئول دفاع و امنیت خارجی آن بوده، و مکلف به پرداخت مبالغ مورد توافق از کمکهای خدماتی و اقتصادی می باشد. سازمان ملل در سامبر ۱۹۹۰ پایان قرار داد قیومیت را اعلام نمود، و مایکرونزی در ۱۹۹۱ به عضویت این سازمان در آمد.

جمهوری جزایر مارشال نیز قراردادهای متعددی با امریکا منعقد کرده است. وضع سیاسی اتحاد آزاد به جزایر مارشال خودمختاری داخلی داده، ولی مسئولیت ارسال کمکهای خارجی، دفاع و امنیت خارجی به امریکا واگذار شده

کوچک) از منابع ذکر شده در یادداشت‌های جداول ۳ و ۴ گرد آوری شده‌اند. در صورتی که منابع دیگری به کار گرفته شده باشند، در زیر نویسها معرفی می شوند.

^{۱۷}- رش به، نامه‌ای از جان اسکالی، شاینده امریکا به رئیس موقت شورای قیومیت سازمان ملل مورخ ۲۱ آوریل ۱۹۷۵ درج شده در:

United Nations. UN TRUSTEESHIP COUNCIL OFFICIAL RECORDS. 42nd Session 27 May-29 August 1975, Sessional Fascile (New York: the UN, 1976), p. 9.

است. امریکا طبق یک قرارداد ۲۰ ساله، حق استفاده از منطقه نظامی کواجالین *kwajalein* را برای خود حفظ کرده است. قرارداد دیگری نحوه حل و فصل اختلافات ناشی از برنامه های آزمایش اتفاق امریکا در جزایر بیکینی *Bikini* و انوتاک *Enewetak* طی سالهای ۱۹۴۶ تا ۱۹۸۵ را مشخص می سازد. جمهوری پالائو *Palau* و یا بالاؤ *Balau* متشکل از بیش از ۲۰۰ جزیره در زنجیره کارولین است، که تنها ۸ جزیره آن دارای سکنه دائمی می باشند. در ۱۹۸۲، با امریکا قرارداد اتحاد آزاد منعقد کرد که طبق آن امریکا مسئولیت دفاع و امنیت پالائو را متحمل شد.^{۱۸} شش سال بعد، یک معاهده اتحاد سیاسی بسته شد و شامل ماده ای بود که به امریکا اجازه ایجاد پایگاههای نظامی در پالائو می داد، و در ضمن نیروهای نظامی دیگر را به پالائو محدود می ساخت. این معاهده مشروط به تصویب کنگره امریکا، کنگره ملی پالائو، و تأیید ساکنان پالائو در یک همه پرسی بود. کسب وضع سیاسی اتحاد آزاد با امریکا به دلیل اختلافات بر سر تصمیمات امریکا در مورد استقرار نیروها و سلاحهای اتفاقی در پالائو به تعویق افتاد. مشکلات ناشی از این اختلافات سبب ساز بی ثباتی در پالائو بوده، به طوری که اولین رئیس جمهور در ۱۹۸۵ ترور شد و جانشین وی در ۱۹۸۸ خونکشی کرد.

تمام سرزمینهای تحت قیومیت (مشخص شده در جدول ۲) به غیر از جمهوری پالائو که هنوز توسط امریکا اداره می شود، یا به استقلال رسیده و یا به کشورهای مستقل دیگری پیوستند. در حال حاضر، شورای قیومیت سازمان ملل متشکل از یک اداره کننده سرزمینهای تحت قیومیت (امریکا) و اعضای دائم شورای امنیت که اداره کننده چنین سرزمینهایی نیستند (چین، فرانسه، انگلستان، و روسیه که جای اتحاد جماهیر شوروی سابق را در

: رک به ۱۸

United Nations. UN Trusteeship Council Official Records. 16th Special Session 4-7, February 1986 and 43rd Session 12 May-30 June 1986, Sessional Fascile (New York: the UN, 1989), p. 35.

سامبر ۱۹۹۱ گرفت)، می باشد. امریکا به شورای قیومیت اطمینان داد که «تازمانی که آینده سیاسی پالائو روشن نشود، مصمم است که به انجام وظایف قیومیت خود کامل و مسئولانه عمل کند. و گرچه امریکا مسئول امنیت پالائو باقی می ماند، اما هیچ نقشه ای برای تأسیس پایگاههای نظامی در آنجا ندارد».^{۱۹}

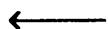
استعمار زدگی و خود اختاری کامل یا محدود

بنا بر گزارش سالانه ای که موضوع استقلال و خود اختاری را مطرح می کند، ما باید اولاً تعیین کنیم که چه جامعه ای لیاقت به نست آوردن حق خود اختاری را دارد؟ و ثانیاً چطور یک ملت می تواند از حق خود اختاری خود استفاده کند؟ خود اختاری دو جنبه دارد: یکی جنبه داخلی که روابط بین فرمانروای فرمانبرد در درون جامعه را تنظیم می کند، و دیگری جنبه خارجی که روابط بین جامعه ای خاص و دنیای خارج را مشخص می سازد. جنبه داخلی، شهروندان را منشاء مشروعیت دولت قرار می دهد و بنا بر این نیاز به نوع دمکراتیک دولت دارد. از این رو، خود اختاری در واقع حق حاکمیت مردمی را در بر می گیرد. جنبه خارجی، از جامعه موجودیت سیاسی مجازی می سازد که

۱۹- رک به:

United Nations. "Questions Relating to Decolonization." YEARBOOK OF THE UNITED NATIONS 1991(Dordrecht & Boston: Martinus Nijhoff Publishers, for the UN, 1992), p. 810.

باید توجه داشت که بر عکس انعای دولت امریکا جزایر اقیانوس آرام همیشه از لحاظ نظامی برای امریکاییها مهم تلقی شده اند، به طوری که در آن منطقه جزایری وجود دارند که صرفاً به منظور کسترش قدرت نظامی امریکا تحت اشغال و تصرف این کشور قرار گرفته اند. به طور مثال، جزیره ویک Wake Island (که از ۱۹۷۲ توسط نیروی دریایی امریکا اداره می شود و جمعیت آن شامل پرسنل نیروی دریایی و هوایی امریکا می شود). و جزایر میدوی Midway Islands (که در ۱۸۶۷ به تصرف امریکا برآمد و اکنون نیروی دریایی این کشور آنها را کنترل می کند). جمعیت بومی نداشته و سکنه آنها را پرسنل نظامی امریکایی تشکیل می نهند. جزایر جانستون Johnston Islands

حق دارد روابط خود را با سایر موجودیت‌های سیاسی شکل دهد. این موجودیت‌های سیاسی می‌توانند کشورها، گروههای اقلیت، یا نهادهای بین‌المللی باشند. سازمان ملل موظف شد تا خودگردانی را در «قلمرو بدون حکومت-از خود» Non-Self-Governing Territory (یعنی مستعمرات و سرزمینهای تحت قیومیت) رونق دهد. اصل خود مختاری در قطعنامه‌های سازمان ملل (مانند قطعنامه مجمع عمومی ۱۵۱۴ در سال ۱۹۶۰) مورد بحث قرار گرفته است، اما این حق بر حق دولتها پیشی نمی‌گیرد، و دولتها حق حفظ حاکمیت و تمامیت ارضی کشورهای تحت حکمرانی خود را دارند. کشورهای مستقل مجازند، و حتی به آنها یاری می‌شود تا از هر اقدامی در

جهت تجزیه قلمرو خود جلوگیری نمایند.^{۲۰}

برخی از سرزمینهای کوچک (از جمله جزایر تحت قیومیت سازمان ملل که به استقلال رسیده‌اند) موفق به کسب حق حکومت-از خود (ولی به طور محدود) شده‌اند. به طور مثال، ساموا امریکا که دارای وضع سیاسی قلمرو ناپیوسته به امریکاست، از ۱۹۵۱ تا به حال زیر نظر وزارت کشور امریکا اداره می‌شود. گوام نیز قلمرو ناپیوسته و دارای حاکمیت محلی، و تحت کنترل وزارت کشور امریکا می‌باشد. امریکا دارای تأسیسات نظامی مهمی از جمله پایگاه هواپیمایی آندرسون و پایگاههای دریایی و بندری و هواپیمایی دیگری در گوام می‌باشد. در صورتیکه این کشور حق استفاده از پایگاههای کلارک و سوبیک بی در فیلیپین را از نست بدهد، گوام و تشکیلات نظامی جزیره برای امریکا آلترناتیو مهمی را فراهم می‌کنند.^{۲۱}

توسط آژانس دفاع اتفی امریکا کنترل می‌شود و بالاخره جزیره شمای کینگمن Kingman در جنوب هواپیمایی زیر نظارت نیروی دریائی امریکا قرار دارد.

۲۰- ر ش به:

IISS.STRATEGIC SURVEY 1992-1993 (London: Brassey's for the IISS. May 1993), pp. 16-17.

۲۱- بنابر سالنامه سازمان ملل ۳۰۰ درصد از جزیره گوام برای استفاده وزارت دفاع امریکا اختصاص داده شده است. نیروهای دریایی و هواپیمایی نیز تأسیسات نظامی

بررسی سرزمینهای کوچک تحت نظارت امریکا نمایان می‌سازد که ایجاد حکومت داخلی و پیوستگی با سایر ملل (از جمله تشکیل مشترک المنافع یا کامپنولت اقتصادی- سیاسی) که در آن کشورهای به هم پیوسته عموماً دارای درجات مختلفی از خودمختاری داخلی هستند، یکی از راه حلهای در نظر گرفته شده برای سرزمینهای وابسته است. در چنین ترتیبی، مسئولیت و اختیار تعیین سیاستهای خارجی و امنیتی کشورهای کوچک بر عهده دولتهای مستقلی که با آن پیوستگی دارند، گذاشته می‌شود. به طور نمونه، پورتوریکو مشترک المنافعی در داخل ایالات متحده امریکاست که تحت پوشش حاکمیت امریکا قرار می‌گیرد و دارای حق رأی در کنگره نبوده، تنها موقعیت ناظر را دارد. پورتوریکو از خودمختاری کامل داخلی برخوردار است و حق انتخاب فرماندار و سایر مقامات دولتی را دارد. به هر حال، سیاست خارجی این سرزمین هنوز تحت نظارت دولت فدرال در واشنگتن دی سی است.^{۲۲} تأسیسات عمده امریکایی در پورتوریکو عبارتند از: پایگاه دریایی در روزولت رودز Roosevelt Roads، منطقه تعلیمات نظامی امریکایی و پایگاه آلن، مرکز ارتباطات سابانا (متعلق به نیروی دریایی) و پایگاه بوکانن Buchanan.

بزرگی، با حدود ۱۰۷۰۰ پرسنل نظامی فعال در سال ۱۹۸۹، در اختیار داشتند. در ۱۹۹۰، امریکا تمام جنگنده‌های ب-۵۲ خود را از کوام خارج نمود، که ظاهراً بدین معنی است که پایگاه هوایی در کوام سالانه مبلغ ۵۴ میلیون دلار را به صورت حقوق و ستمزدهای ۱۴۰۲ پرسنل نظامی و ۱۱ غیر نظامی که در رابطه با این جنگنده‌ها اشغال به کار داشتند، از نست می‌دهد. امریکا این می‌کند که حضور نظامیش در کوام ماهیت دفاعی داشته و مانع توسعه اقتصادی این جزیره نمی‌باشد. رش به:

United Nations. YEARBOOK OF THE UNITED NATIONS . op.cit., 1992,
p. 805.

-۲۲- مردم پورتوریکو سه راه حل، پیش روی خود دارند: ۱- حفظ وضع مشترک المنافع فعلی، ۲- پنجاه و یکمین ایالت امریکا، ۳- استقلال کامل. در نوامبر ۱۹۹۳، سکنه جزیره در همه پرسی شرکت کردند تا آینده سیاسی پورتوریکو را تعیین کنند. ۴/۴ درصد از رای دهندگان به راه اول، ۴۶/۲ درصد به راه دوم و فقط ۴/۴ درصد به استقلال کامل رای دادند. (منبع تلکس خبری).

سرزمینهای تحت نظارت انگلستان دارای درجات مختلفی از خودگردانی داخلی هستند. دولت انگلستان در سالهای ۱۹۷۲-۱۹۵۴ کوششی به عمل آورد تا تعدادی از این سرزمینها را در فدراسیون جزایر آنتیل West Indies Federation وارد کند که این طرح با شکست مواجه شد. زیرا باربادوس، گایانا، چامائیکا، ترینیداد و توباقو به استقلال رسیده و مایل به عضویت در این فدراسیون نبودند. بویژه ترینیداد و توباقو که عضو بسیار مهمی برای این گروه به حساب می‌آمد، تایلند نداشت که اقتصاد غنی خود را به سیستمهای اقتصادی فقیر و عقب مانده کشورهای همسایه خود ملحق کند. کوشش دیگری جهت ایجاد فدراسیون کوچکتری به نام «فدراسیون کارائیب شرقی» Eastern Caribbean Federation نیز موفقیت آمیز نبود. اکثر مستعمرات انگلستان در منطقه کارائیب تبدیل به سرزمینهای دارای حکومت داخلی شدند، در حالیکه مسئولیت حفظ امنیت و دفاع و امور خارجی آنها به عهده انگلستان گذاشته شد. در منطقه اقیانوس آرام، بسیاری از مستعمرات پیشین انگلستان دارای استقلال رسمی و عضو کشورهای مشترک المนาفع^{۲۲} هستند، غیر از کرباتی، نائورو، و تاوالو که اعضای ویژه می‌باشند، یعنی در تمام جلسات و فعالیتهای کامنولت حق شرکت دارند، ولی در اجلاس سران ملل مشترک المنافع نمی‌توانند حضور داشته باشند.

احتمال کمی برای استقلال کامل مستعمرات فرانسه، و سرزمینهای وابسته به آن وجود دارد. برخی از این سرزمینها (مانند جزایر گوادالوپ، مارتینیک، ریونیون، و گویان فرانسه) به عنوان دپارتمانهای ماورای بحار فرانسه اداره می‌شوند. گویان که در نزدیکی سورینام و برزیل واقع شده، یک ستاتور و یک ناینده به پارلمان فرانسه می‌فرستد و توسط یک فرماندار و شورای جامع ۱۶ نفری منتخب اداره می‌گردد. این سرزمین دارای اهمیت اقتصادی و سیاسی برای دولت فرانسه است و مهمترین صنعت آن را

۲۲- در گذشته به نام کشورهای مشترک المنافع انگلستان British Commonwealth موسوم بود.

معدن داری طلا تشکیل می دهد. گوآدالوپ از سال ۱۶۳۵ جزو متصرفات فرانسه است و اکثر اجداد ساکنانش برده های آفریقایی بوده اند. مارتینک (محل تولد ژوزفین، همسر ناپلئون) نیز از ۱۹۴۶ به صورت دپارتمان فرانسه اداره می شود، و مانند گوآدالوپ مکان توریستی مشهوری است. برخی از متعلقات فرانسه (مانند پولینزی فرانسه، جزایر والیس و فونتا، و کالدونی جدید) به عنوان قلمرو مأموری بحار فرانسه اداره می شوند. در سال ۱۹۸۷ اهالی کالدونی جدید طی رفراندومی تصمیم گرفتند که وابسته به جمهوری فرانسه باقی بمانند، اما از ۱۹۸۸ زد و خوردهایی بین کانکها Kanaks و فرانسویهای ساکن جزایر روی داده است. جیمیسون معتقد است که دلایل شورش‌های بومی در کالدونی جدید بسیار متفاوت از نازارامیهای فیجی و زئلاندنو می باشد.^{۲۴} در این قلمرو فرانسوی، مشکل ناشی از گذشته استعماری و تفاایل به استعمار زدایی، واقعی است. در منطقه اقیانوس آرام، این ادعا که کالدونی جدید جزو لاینفک فرانسه است، رنک واقعیت به خود نمی گیرد. به طور مشابه، سیاست اعطای حق رأی به ساکنان جدید (وشاید موقتی فرانسوی) در کالدونی جدید که آنها را برابر با ساکنان بومی در همه پرسی های مربوط به آینده و سرنوشت این قلمرو می کند، منصفانه به نظر نمی آید. یافتن راه حل مشکل نازارامیهای کالدونی جدید به دلیل آزمایش‌های هسته ای فرانسه در منطقه آرام جنوبی شوارتر شده است، زیرا

-۲۴- جنبش جدایی طلبان کانک (FLNK) خواهان استقلال کامل از فرانسه است، در حالیکه فرانسه هنوز اداره داخلی کالدونی جدید را به عهده دارد. در سایر جزایر اقیانوس آرام که از متعلقات فرانسه به حساب می آیند، هیچ جنبش آزادیخواه و استقلال طلب نهادینه شده ای وجود ندارد. رک به:

Jamieson, E. "Plenary Address: Security in the South Pacific in the 1990s and Beyond: A New Zealand View," in D. Alves, ed. EVOLVING PACIFIC BASIN STRATEGIES (Washington, DC: National Defense University Press, 1990), pp 321-338.

Elek, A. and et al. "Liberalization and Diversification in a Small Island Economy: Fiji Since the 1987 Coups." WORLD DEVELOPMENT. 21. 5 (1993), pp. 749-769.

عزم لجوچانه فرانسه برای ادامه این گونه آزمایشها با وجود مخالفتهای گسترده منطقه‌ای احساسات مردم را بر انگیخته است. کوشش فرانسه برای توجیه فعالیتهای نظامیش در منطقه و ارائه استدلالهای منطقی بر اساس اندازه کیریهای علمی سطح رادیو اکتیویته ناشی از آزمایشها انتقی و اشاره به حقوق قانونی ناشی از حق حاکمیت فرانسه در منطقه بی‌ثمر است. اگر فرانسه خواهان پذیرفته شدن در منطقه است، باید مکان آزمایشها خود را از افیانوس آرام بیرون ببرد.^{۲۵} برخی از سرزمهینهای تحت کنترل فرانسه (مانند مایوت، سنت پیرومیکلون) به صورت مالکیت اشتراکی سرزمهینی اداره می‌شوند. Territorial Collectivity

قلمروهای وابسته گاهی به صورت جزو لاینفک دولتهای مستقل در می‌آیند، مانند آلاسکا و هاوایی که به ترتیب چهل و نهمین و پنجمین ایالت امریکا شدند. راه حل دیگر آن است که کشورهای کوچک با سرزمهین وابسته دیگری متحده شوند. به طور نمونه، تانگانیکا تصمیم به اتحاد با زنزیبار گرفته و در سال ۱۹۶۱ جمهوری متحده تانزانیا را ایجاد کردند. امارات متحده عربی بر اثر یکانگی سیاسی چندین امیرنشین عربی به وجود آمد. در سال ۱۹۸۱، گامبیا و سنگال کنفردراسیون «سن گامبیا» Senegambia را تشکیل دادند که ۶ سال بعد منحل شد. طرحهایی برای اتحاد گینه بیسانئو و کیپ وردی در نظر گرفته شد، ولی در قانون اساسی ۱۹۸۱ کیپ وردی، تمام اشارات به اتحاد آینده این کشور با گینه بیسانئو حذف شد. تعداد بسیار کمی از سرزمهینهای وابسته راه اتحاد با سایر قلمروهای کوچک را برگزیده اند.

-۲۵- برای بررسی اهمیت امنیتی این منطقه و نفوذ نظامی قدرتهای بزرگ در آن رش به:

Buszynski, L. "Russia and the Asia-Pacific Region." PACIFIC AFFAIRS. (1993): 486-509.

Haseman, J. "Military Development in the South China Sea Basin". MILITARY REVIEW. February. (1993): 55-63.

Keith, R. "China and Canada's 'Pacific 2000' Strategy." PACIFIC AFFAIRS. 65, 3 Fall (1992): 319- 333.

برخی از این قلمروهای ذره بینی متابع کافی برای کسب استقلال کامل را ندارند، و یا به لحاظ استراتژیک از چنان اهمیت حیاتی برای قدرتهای بزرگ برخوردارند که با خود اختارتاری در تعیین سیاست خارجی و امنیت ملی این سرزمینها موافقت نمی شود.

از بین سرزمینهای وابسته، دو قلمرو ماقانو و هنک کنک دارای وضع سیاسی خاصی هستند. هنک کنک، قلمرو چین، ولی تحت کنترل انگلستان است. ماقانو از متصرفات پرتغال بود که در ۱۹۷۶ استقلال محدود به نست آورد، مقرر شده است که هر دو تا پایان قرن به چین بازگردانده شوند.^{۲۶} با توجه به اینکه حالتهای سیاسی متفاوتی (در طیفی از وابستگی شدید تا کم) در بین موجودیتهای سیاسی مشاهده می شود، سؤال مهم این است که بین آنها چه شباهتها و تفاوت هایی در زمینه مشکلات و موانع مستیابی به سطوح توسعه بالا وجود دارد، و آیا الگوی توسعه خاصی برای این سرزمینها وجود دارد؟ ابتدا، به مسائل امنیتی و سیاسی و سپس به مسائل اقتصادی می پردازیم.

مشکلات امنیتی کشورهای ذره ای

عمده ترین مشکل امنیتی برای کشورهای کوچک تهدید از سوی همسایگان قدرتمندشان است. پس از استقلال، گایانا با ادعای مالکیت دو همسایه خود (ونزوئلا و سورینام) روبرو شد. در ۱۹۶۳، ونزوئلا درخواست بازگشت منطقه اسکیبو Essequibo را از گایانا نمود و در سال ۱۹۸۲ موافقت شد تا دبیر کل سازمان ملل به عنوان میانجی در حل و فصل این اختلاف مرزی مداخله کند. سورینام نیز ادعای مالکیت و بازگرداندن منطقه بین رود جدید و رود

^{۲۶}- ماقانو یک «منطقه ویژه اداری جمهوری چین کمونیست» خواهد شد و انتظار می رود که مانند هنک کنک، از نظام اجتماعی-اقتصادی فعلی اش برای مدت حداقل ۵ سال بهره ببرد و چین در روش زندگی مردم و در نظام سرمایه داری آن دخالتی نکند. ر.ک به:

Porter, J. "The Transformation of Macau." PACIFIC AFFAIRS. 66, 1, Spring (1993) pp. 7-20.

کورنتین در گایانا را کرده است. در مورد مشابهی، بلیز (هندوراس انگلستان) که در ۱۹۸۱ به استقلال رسید، با تهدیدهایی از جانب کشور همسایه خود، گواستلا، مواجه گردیده است. با وجود پذیرش و به رسمیت شناختن خودمختاری بلیز در سال ۱۹۹۱، گواتمالا هنوز ادعای مالکیت بلیز را کاملاً کنار نگذاشته و شرایطی (از قبیل کاهش مناطق آبهای ساحلی بلیز به ۲ مایل و دادن حق استفاده از بنادرش به گواتمالا) را برای قبول استقلال بلیز مقرر کرده است. در مناطق دیگر نیز اختلافات مرزی و درگیریهای دیپلماتیک (وحتی نظامی) بین کشورهای ذره ای و همسایگانشان دیده می شود.

^{۲۷}

عدم وجود نیروهای دفاعی کافی در کشورهای ذره ای کوچک از مشکلات امنیتی آنها به شمار می رود.^{۲۸} با نگاهی به تعداد نیروهای نظامی این ستره از ممالک (در جدول ۴)، مشخص می شود که اکثراً بدون ارتش و توانایی دفاعی لازم می باشند. سان مارینو و ایسلند تقریباً بدون پرسنل نظامی اند و البته در سان مارینو که خدمت نظامی وجود ندارد، در زمان بحران و جنگ تمام شهر وندان بین سنین ۱۶ و ۵۵ برای دفاع از مرز و بوم احضار خواهند شد. وانواتو دارای نیروهای شبه حرفة ای متشكل از ۳۰۰ نفر است و ۵ سال پیش نیروی دریایی بسیار کوچکی ایجاد کرد که پس از گذرانیدن دوره تعلیمات نظامی توسط نیروی دریایی استرالیا با دو قایق گشت دریایی و ۵۰ پرسنل شروع به کار کرد. در برونوئی تنها ۸۰۰ نظامی انگلیسی و گرخا Gurkha، به

^{۲۷}- سؤال مهمی که در مطالعات بعدی باید مورد بررسی قرار گیرد، این است که آیا کشورهای کوچک می توانند بدون ایجاد وابستگی سیاسی- نظامی با قدرت‌های بزرگ مشکلات امنیتی خود را بر طرف کنند. خطر دیگری نیز واحدهای سیاسی کوچک را تهدید می کند که به امنیت داخلی آنان مربوط می شود. باید ببینیم که آیا این کشورها قادر به پاسداری از تهامیت ارضی و آزادی عمل در تعیین سیاستهای داخلی و خارجی خود هستند یا نه؟

^{۲۸}- آمار مربوط به نیروهای نظامی از منبع زیر گرفته شده است:

IISS. MILITARY BALANCE 1992-1993 (London: Brassey's for the IISS, Autumn 1992), Various Pages.

اضافه ۵۰۰ مستشار نظامی از سنگاپور حفظ امنیت این کشور را به عهده دارند. نیروهای پلیس گرانادا بر مبنای شیوه انگلیسی ایجاد شده، و نیروی پلیس ۶۵۰ نفری، ۸۰ نفر پرسنل واحد شبه حرفة ای، و ۳۰ نفر گارد ساحلی، نیروهای این کشور جزیره ای را تشکیل می دهند. در سال ۱۹۹۰، بلیز مسئولیت نظارت بر نیروهای دفاع ملی خود را به سمت گرفت، ولی هنوز بالغ بر ۱۵۰۰ نظامی از انگلستان در بلیز مستقر هستند. در قبرس، ۹۵۰ نظامی یونانی و ۴۰۰ نظامی انگلیسی در پایگاههای نظامی تحت کنترل انگلستان مشغول انجام وظیفه بوده، و ۲۳۰ نفر (از اطریش، کانادا، دانمارک و انگلستان) نیز در سپاه ناظر صلح این جزیره دیده می شوند. قابل ذکر است که بالاترین رقم نیروهای نظامی در بین کشورهای کوچک و ذره ای به امارات متحده عربی تعلق دارد، ولی از ۵۴۵۰۰ پرسنل نظامی (شامل ۶۰۰۰ نظامی در دوبی هم می شود)، شاید حدود یک سوم خارجی ها باشند. این در حالی است که ۵۰۰۰ مرکاشی در نیروهای پلیس، زاندار مری و ارتش امارات وجود دارند. بنا بر این آمار، باید نتیجه بگیریم که میزان وابستگی نظامی در این گروه از کشورها در حد بالایی قرار دارد. سؤال بعدی که در رابطه با توانایی دفاعی کم، و وابستگی نظامی خارجی زیاد این کشورها پیش می آید، این است که آیا در مجموع نوع خاصی از رژیمهای در آنها روی کار آمده اند، و آیا با توجه به نوع رژیم و مشکلات امنیتی دارای ثبات سیاسی کمتری هستند؟

فهرست این کشورها، بنا بر گروه بندیهای متداول در پژوهش‌های سیاست مقایسه ای بر اساس نوع رژیم و نظام سیاسی ملی (رش به جدول ۴)، نکات قابل توجهی را آشکار می کند. در حال حاضر، بزرگترین گروه را کشورهای دارای نوع حکومت جمهوری (۱۸) تشکیل می دهند و گروه های بعدی به ترتیب عبارتند از: گروه کشورهای دارای حکومت سلطنتی مطلق یا سنتی (۶)، گروه دارای حکومت سلطنتی مشروطه (۵)، گروه دارای حکومت پارلمانی (۵)، کشورهای دارای حکومت نوع غیر متعارف از قبیل شیخ نشین و امیر نشین (۵) و گروه کشورهای دارای حکومت شاهزاده نشین (۲). شش گروه دیگر نیز وجود دارند که نوع رژیم آنها فدراسیون، جمهوری تعاوینی، جمهوری فدرال

اسلامی، دوک نشین، جمهوری تک حزبی و سلطنتی مشروطه همراه با پارلمانی مشابه پارلمان انگلستان می باشد (در هر گروه یک کشور). نتیجه اصلی حاصل از مقایسه نوع رژیم در این کشورها آن است که از این لحاظ مشابه کشورهای بزرگ بوده، و از سنتی ترین تا جدیدترین نوع حکومت در این سنته از کشورها مشاهده می شود. اما از نظر ثبات سیاسی، این کشورها آرامتر بوده و کمتر از سایر کشورهای جهان سوم بچار بحرانهای سیاسی داخلی بوده اند. بنابر مطالعه ای که در سال ۱۹۸۷ به انجام رسید، کشورهای کوچک تقایل دارند که به آزادیهای سیاسی و اقتصادی توجه خاص بنمایند و از تبعیض بر اساس قومیت، زبان، مذهب و نژاد بپرهیزنند.^{۲۹} در این کشورها، عموماً انتخابات برای تصدی قوه مجریه به طور منظم و به موقع برگزار می گردد. به استثنای قبرس، فیجی، کویت و تعداد محدود دیگری، اینها کمتر از کشورهای بزرگ درگیر شورشها، تظاهرات اعتراض آمیز، اعتصابات سیاسی، حملات مسلحانه، ترورهای سیاسی، مرگ بر اثر خشونتهای سیاسی و انتقال غیر عادی قوه مجریه بوده اند.^{۳۰} پس باید نتیجه گرفت که تهدید عمدۀ امنیتی برای کشورهای ذره ای بیشتر از محیط خارجی آنها تا سیستم داخلی بر می خیزد.

مشکلات اقتصادی سرزمینهای ذره ای

کشورهای ذره ای و کوچک، به لحاظ اکولوژیک، در خطر بلایای طبیعی (از جمله طوفان، بیماریهای سرایت کننده، و خشکسالی) قرار دارند. در حالیکه کشورهای بزرگتر قادرند که چنین بلاهایی را تحمل کنند، قلمروهای کوچک

-۲۹- رک به:

Taylor, C. and D. Jodice. WORLD HANDBOOK OF POLITICAL AND SOCIAL INDICATORS. 3rd ed. V. 1. New Haven, Conn.: Yale University Press, as cited in P. Sutton. "Political Aspects," in C. Clarke and T. Payne ed., op.cit , p. 17.

-۳۰- رک به:

Taylor, C. and D. Jodice. WORLD HANDBOOK OF POLITICAL SOCIAL INDICATORS. 3rd ed. V. 2. New Haven, Conn.: Yale University Press, as cited in P. Sutton. op.cit.

باید با عواقب کمرشکن و طولانی آنها نست به گریبان باشند.^{۳۱} فرضیه ای هم ارائه شده است که هر چه این گروه از کشورها در اقتصاد جهانی ادغام شوند، آسیب پذیری بخش کشاورزی آنها نسبت به صدمات و بلایای طبیعی افزایش می یابد.^{۳۲} در منطقه کارائیب، بخش کشاورزی بسیاری از کشور-جزیره ها در اثر گردباد شدید هوگو و توفانهای دریایی ۱۹۹۰ به شدت آسیب دید.

قدر مسلم آن است که سابقه استعمار در این کشورها سبب ساز مشکلات امروزی آنهاست. وابستگی اقتصادی به اربابان استعمار پیشین، تک محصولی بودن، وابستگی به کالاهای کشاورزی (از قبیل شکر، موز، آناناس) و ارائه خدمات (مانند پناهگاه مالیاتی، بانکداری، داده پردازی، و توریسم)^{۳۳} باعث آسیب پذیری اقتصادی و سیاسی این کشورها گردیده است. سازمان ملل گه گاه قطعنامه هایی را به تصویب رسانیده و از کشورهای اداره کننده قلمروهای وابسته خواسته است تا با تنوع بخشیدن و تقویت اقتصاد این مناطق از وابستگی زیاد آنها به کمکهای مالی و اقتصادی خارجی بکاهند و فرصتهای کاری برای مردم این جوامع فراهم آورددند. از این گذشته، از قدرتهای

-۳۱- ر ش به:

Baldacchino, G. " Bursting the Bubble: The Pseudo-Development Strategie of Microstates." DEVELOPMENT AND CHANGE. 24,1 (1993): 29-51, p. 32.

-۳۲- ر ک به:

Paulson, D. " Hurricane Hazard in Western Samoa. " THE GEOGRAPHIC REVIEW. 83, 1 June (1993) : 43-53, P. 43.

-۳۳- در منطقه کارائیب و تا حدودی در جزایر اقیانوس آرام، توریسم مبنی کسب ارز خارجی عمدۀ بسیاری از کشورهای ذره ای می باشد، اما برآورد شده است که حدود ۷۰ درصد از درآمدهای توریستی به علت نسبت بسیار بالای مالکیت خارجی هتلها، به خارج از منطقه منتقل می شود. برای توضیحات بیشتر، ر ک به:

Potter, R. " Urbanization in the Caribbean and Trends of Global Convergence Divergence. " THE GEOGRAPHICAL JOURNAL. 159, part 1, March (1993): 1-21, p. 8. and Weaver, D. "Model of Urban Tourism for Small Caribbean Islands. " THE GEOGRAPHICAL REVIEW. 83, 2 April (1993): 134-140.

اداره کننده تقاضا شده است تا با همکاری دولتهای محلی حق مردم بومی را برای استفاده از منابع طبیعی تضمین کنند و اقدامهای موثری در نظر گیرند تا این مردم از حق مالکیت منابع سرزمینهای خود و کنترل توسعه و بهره برداری از ثروتهای ملی در آینده برخوردار گردند.^{۲۴}

بسیاری از کشورهای کوچک و ذره ای برای مبارزه با مشکلات اقتصادی خود، اقدام به تشکیل نهادهای منطقه ای کرده و یا به عضویت نهادهای موجود در منطقه خود در آمده اند. در خاور میانه، برخی از کشورهای کوچک با سایر همسایگان خود مبارزت به تاسیس شورای همکاری خلیج فارس در ۱۹۸۱ می کردند تا به سوی همکرایی سیاسی و اقتصادی منطقه ای سوق یابند، ولی اختلافات سیاسی بین اعضای شورا مانع از رشد چشمگیر همکاریهای اقتصادی بین آنها شده است. در امریکای لاتین، کاریکام (جامعه اقتصادی کارائیب) با ۱۳ عضو بوجود آمد. این جامعه تحت تأثیر سیاستهای تجاری سیاسی امریکا (در مورد تعیین قیمت شکر، یا سهمیه وارداتی شکر به امریکا و غیره) قرار می گیرد. هدف اصلی گسترش و سهولت بخشیدن به تجارت بین اعضای این جامعه بوده، اما موثر بودن آن مورد سؤال است. سیاستهای تجارت خارجی امریکا در قبال اعضای این جامعه نشان دهنده چگونگی استفاده از واردات کالاهای کشاورزی به عنوان ابزار سیاست خارجی از سوی وارد کننده اصلی این قبیل محصولات و آسیب پذیری کشورهایی است که شدیداً به صادرات کالاهای کشاورزی وابستگی دارند. کمیسیون اقیانوس هند Indian Ocean Commission که در ۱۹۸۲ (با عضویت ماداگاسکار، موریتانی، کومور، سانتوتومه و پرینسیپ) بوجود آمد، در عمل غیر مؤثر و غیر فعال بوده است. برخی از کشورهای ذره ای در نهادهای منطقه ای مهمی عضویت دارند. به طور

-۲۴- به طور نمونه رجوع شود به قطعنامه ۲۹-۳۱ مجمع عمومی سازمان ملل در ۱۹۸۴ در مورد ساموآی امریکا، نگاه کنید به:

United Nations. "Section B- Trust and Non- self-governing Territories." YEARBOOK ON HUMAN RIGHTS FOR 1984(New York; the UN, 1989), p. 71.

مثال، از برونشی در آپک Apec و آسه آن^{۳۵}، کویت در اوپک، ایسلند در ناتو، لوکزامبورگ در جامعه اروپا و ناتو می‌توان نام برد. ۲۸ کشور از بین ۴۷ کشور ذره ای در این مطالعه عضو ویژه جامعه اقتصادی اروپا، ۱۰ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی، و ۹ کشور عضو جامعه و بازار مشترک کارائیب هستند.^{۳۶} این نهادها برای پیشبرد اهداف منافع ملی و منافع مشترک اعضا (از جمله منافع امنیتی، دفاعی و اقتصادی) بوجود آمده اند، ولی اختلافات داخلی بین گروههای محافظه کار و تندرو مانع از رشد همکاری بین اعضا گردیده و مشکلات کشورهای کوچک کماکان لایحل باقی مانده است.

نتیجه گیری

یک فرمول عمومی برای حل مشکلات تمام کشورهای ذره ای و کوچک وجود ندارد. به دلیل اعتراض ابر قدرتها، نمی‌توانیم دفاع از آنها را به کشورهای قدرتمند همسایه بسپاریم. از سوی دیگر، قرارداد آنها تحت پوشش سیستم امنیت همگانی و اعطای حق عضویت ویژه در سازمان ملل به آنان، راه حل مناسبی به نظر می‌رسد. فقط تعداد محدودی از این کشورها برای استقلال ملی خود تلاش کردند، و در واقع در بسیاری از آنها گروههای سیاسی داخلی مانع از کسب استقلال می‌شدند. بنا بر این، ابتکار برای خود مختاری سرزمینهای وابسته باید از جامعه بین المللی سرچشمه بگیرد. برخی از قلمروهای وابسته و تحت کنترل قدرتهای بزرگ (مانند قطب جنوبگان) باید

-۲۵- برای بررسی روند همکاری بین کشورهای اقیانوس آرام، ونهادهایی که در سالهای اخیر تشکیل داده اند، را ک به:

Crone, D. "The Politics of Emerging Pacific Cooperation." PACIFIC AFFAIRS. 65, 1 Spring (1992) pp. 68-83.

-۲۶- لیست کامل نهادهای منطقه ای و بین المللی بین - کشوری مهمی که کشورهای کوچک و ذره ای را در زمرة اعضای خود دارند، در یادداشت ۸ جدول ۴ آمده است. باید توجه داشت که در بعضی موارد، نهادهای منطقه ای بشدت تحت نفوذ قدرتهای بزرگ قرار می‌گیرند. در ۱۹۸۱، به طور مثال، «سازمان کشورهای کارائیب شرقی» ←

بین المللی شوند.

قطب جنوب با مساحتی معادل ۱۴ میلیون کیلومتر مربع، بخش عظیمی از کره زمین را تشکیل می‌دهد. از بین ۱۸ کشور موجود در سیستم بین المللی تنها ۷ کشور (آرژانتین، استرالیا، فرانسه، زیلاند نو، نروژ و انگلستان) بخشایی از این قاره را تحت تصرف خود قرار داده‌اند.^{۳۷} به منظور جلوگیری از ادامه سوء استفاده قدرتهای بزرگ و حل مشکلات اقتصادی و امنیتی کشورهای کوچک و ذره ای و مناطق وابسته (مانند قطب جنوبگان) مناسب ترین راه قرار دادن آنها تحت حمایت شورای قیومیت سازمان ملل می‌باشد. البته شورای قیومیتی که اعضای آن را کشورهای کوچک و بیطرف تشکیل می‌دهند و مانع از بکار گیری حربه امپریالیسم نوین قدرتهای بزرگ در این سرزمینها می‌شوند.

اگر چه منافع ملی کشورهای کوچک مشابه منافع ملی کشورهای بزرگ می‌باشد، ولی اندازه کوچک آنها مانع عظیمی برای تحقق بخشیدن به اهداف ملی آنان بوده است. در بسیاری از موارد، منافع ملی آنها فدای منافع ملی کشورهای قدرتمندتر و بزرگتر می‌گردد. تصرف این سرزمینها و یا گسترش نفوذ قدرتهای بزرگ، غالباً بر پایه این ادعای انجام می‌شود که اگر کشور الف (مثلًا انگلستان) آنها را تحت تصرف قرار ندهد، کشور رقیب (مثلًا فرانسه) از

Organization of Eastern Caribbean States (متشكل از انگیلا، آنتیگوا و باربودا، دومینیکا، کرانادا، مونتسرات، سنت کیتس و نویس، سنت لوسیا، سنت وینسنت و کرانایین) ایجاد شد. در ۱۹۸۳، برخی از اعضای این سازمان به طور فعالی (حتی با ارسال سپاه ناچیزی) در حمله نظامی امریکا به کرانادا شرکت نهادند، به دلیل فشارهای امریکا بر آنها تا با مداخله خود این تهاجم را قانونی جلوه دهند.

-۳۶- فرانسه و استرالیا طرحی برای این منطقه پیشنهاد کرده اند که تحت پوشش نظام معاہده قطب جنوبگان Antarctica Treaty System این قاره به یک پارک وحشی طبیعی تبدیل شود و هر کوئن معدنداری و اکتشاف برای استخراج منابع طبیعی در قطب جنوب ممنوع گردد. برای بررسی این ایده، رک به:

Hemmings, A. "Antarctica: the Earth's Fragile Alarm Bell." OUR PLANET. V. 2, N. 3 (1990): 4-7.

موقعیت استفاده کرده و آنها را اشغال **نماید**. با توجه به تاریخ استعمار و استعمار نوین، و خصوصیات ملی (جمعیت کم، منابع طبیعی کم و قدرتهای نظامی ضعیف)، کشورها و قلمروهای ذره ای و کوچک از لحاظ اقتصادی و امنیتی بدون مساعدت سایر جوامع انسانی، قادر به حکمرانی موثر و بالا بردن سطح توسعه ملی خود نیستند. تنها حمایت واقعی جامعه بین الملل کره گشای بسیاری از مشکلات امنیتی و اقتصادی قلمروهای کوچک و وابسته خواهد بود.

جدول ۲

سرزمینهای اداره شده به صورت نایندگی یا قلمرو تحت قیومیت و وضعیت سیاسی فعلی آنها

وضعیت سیاسی فعلی	سال استقلال	کشور اداره کننده	قلمرو وابسته
نایندگیها:			
تحت اشغال نظامی اسرائیل نامیبیا	۱۹۴۸ ۱۹۸۷	انگلستان آفریقای جنوبی	فلسطین آفریقای جنوب شرقی
قلمرو تحت قیومیت:			
ادغام شده در غنا کامرون جمهوری توکو سومالی، پس از ادغام در سومالی لند انگلیسی کامرون / نیجریه*	۱۹۵۷ ۱۹۶۰ ۱۹۶۰ ۱۹۶۰ ۱۹۶۱ ۱۹۶۱	انگلستان فرانسه فرانسه ایتالیا انگلستان انگلستان	توکولند انگلستان کامرون فرانسه توکولند فرانسه سومالی لند کامرون انگلستان تانگانیکا
جمهوری روآندا، و جمهوری بروندی جمهوری نائورو پاپوآ- کینه نو	۱۹۶۲ — ۱۹۶۸ ۱۹۷۵	بلژیک رئیلند نو استرالیا	روآندا- اوروندی ساموآی غربی کینه جدید
قلمرو تحت قیومیت اقیانوس آرام:			
جزایر ماریانای شمالی جزایر مارشال ایالات فدرال ماقرونزیا تحت مذاکره	۱۹۷۵ ۱۹۸۶ ۱۹۸۶ —	امریکا امریکا امریکا امریکا	جزایر ماریانای شمالی جزایر مارشال مایکرونزی پالائو

منابع: سالنامه سازمان ملل متحد سالهای مختلف.

یادداشتها: *بخشی از کامرون انگلستان به کامرون پیوست و بخشی هم به نیجریه ملحق شد.

جدول ۲

واحدهای سیاسی کوچک در سیستم بین المللی، ۱۹۹۳

سرزمین	۱	۲	۳	۴	۵
آسونسیون	۱۰۷	۸۸	آتلانتیک جنوبی	۶	UK
(۱۹۸۸)				۶	(۱۹۲۲)
قلمرو اقیانوس هند انگلستان	ن	۶.	اقیانوس هند	۶	UK
(۱۹۶۵)				۶	
جزایر فالکلند (مالویتاس)	۲۱۱۲	۴۷..	آمریکای جنوبی	۶	UK
(۱۹۹۱)				۶	(۱۸۳۲)
مونت سرات	۱۱۸۵۲	۴۰.	کارائیب	(۱۹۸۵)	UK
(۱۶۳۲)				(۱۹۵۶)	
جزیره پیت کرن	۶۷	۵	اقیانوس آرام	۶	UK
(۱۹۹۲)				۶	(۱۸۹۸)
جزیره ترک و کیکاس	۱۱۶۹۶	۴۳.	کارائیب	۶	UK
(۱۹۹.)				۶	(۱۷۶۶)
سنث هلن	۵۷۰	۱۲۲	آتلانتیک جنوبی	۶	UK
(۱۹۹۲)				۶	(۱۸۳۴)
برمودا	۶۰۴۷.	۵۶	کارائیب	و	UK
(۱۹۹۱)				(۱۹۶۸)	(۱۶۸۴)
قلمرو قطب جنوبی انگلستان	ن	۶۶....	قطب جنوبی	و	UK
(۱۹۶۲)				و	
جزیره کیمن	۲۶۹۵.	۲۶.	کارائیب	و	UK
(۱۹۹۱)				(۱۹۶۶)	(۱۶۷.)
جزایر کریسمس	۱۲۷۵	۱۳۵	اقیانوس هند	و	AUT
(۱۹۹۱)				و	(۱۹۵۸)
جزایر کوکاس	۶۴۷	۱۳	اقیانوس هند	و	AUT
(۱۹۹۱)				و	(۱۹۵۵)
جبل الطارق	۲۱۲۶۵	۷	اروپا	و	UK
(۱۹۹۱)				(۱۹۶۷)	(۱۷.۴)
جزایر سورنولک	۱۱۷	۲۵	اقیانوس آرام	و	AUT
(۱۹۸۶)				(۱۹۵۷)	(۱۹۱۲)
جزایر ویرجین امریکا	۱.۱۸.۹	۲۵۴	کارائیب	و	US
(۱۹۹.)				(۱۹۲۷)	(۱۹۱۷)
جزیره آمستردام و سنت پل	ن	۶۱	اقیانوس هند جنوبی	ج	FRN
(۱۸۴۳)				(۱۹۵۵)	

FRN	ج	اقیانوس هند جنوبی	۵.۰	ن	جزایر کروزت
(۱۷۷۲)	(۱۹۵۰)				
FRN	ج	اقیانوس هند جنوبی	۷۲۱۵	ن	جزایر کرگوشن
(۱۷۷۲)	(۱۹۵۰)				
FRN	ج	قطب جنوبگان	۳۳۲۰۰	ن	ترادلی
(۱۸۴.)	(۱۹۵۰)				
US	نا	اقیانوس آرام	۱۹۷	۴۶۷۷۳	ساموآی امریکایی
(۱۹..)	(۱۹۲۲)			(۱۹۹.)	
US	نا	اقیانوس آرام	۲۰۹	۱۴.۲۰	کواه
(۱۸۹۸)	(۱۹۳۴)			(۱۹۹۲)	
UK	مت	کارائیب	۱۵۵	۸۹۶.	آنکوئینلا
(۱۸۲۵)	(۱۹۶۹)			(۱۹۹۷)	
UK	مت	آتلانتیک جنوبی	۵.	ن	جزیره بوروه
(۱۹۲۷)	(۱۹۲۰.)				
NOR	مت	قطب جنوبگان	۱۸۰	ن	جزیره پیتر اول
(۱۹۲۹)	(۱۹۳۲)				
NOR	مت	قطب جنوبگان	—	ن	سرزمین ملکه ماد
(۱۹۳۹)	(۱۹۵۷)				
UK	مت	آتلانتیک جنوبی	۱۵۸۰	ن	جزایر جرجیا جنوبی
(۱۷۸۸)	(۱۹۸۵)				و ساندويچ جنوبی
UK	مت	آتلانتیک جنوبی	۹۸	۳۱۳	تریستان داکها
(۱۹۳۸)				(۱۹۸۸)	
NOR	خ	قطب شمال	۲۸.	ن	جن مین
(۱۹۲۱)	(۱۹۲۹)				
NZ	خ	قطب جنوبگان	۴۰....	ن	راس دپتدنسی
(۱۹۳۲)					
NOR	خ	قطب شمال	۶۲۹۲۴	۳۳.۹	اسوالبارد
(۱۹۲۵)				(۱۹۹۱)	
POR/PC	چپ	آسیا	۶	۳۵۲۲۰.	ماکائو
(۱۰۵۷)	(۱۸۸۷)			(۱۹۹.)	
POR/UK	چا	آسیا	۷۹	۵۸۱....	هنگ کنگ
(۱۸۹۸)				(۱۹۹۲)	
US	قیو	اقیانوس آرام	۴۸۸	۱۵۴۰.	پالانو
(۱۹۴۴)	(۱۹۴۷)			(۱۹۹۱)	
FRN	ما	اقیانوس آرام	۳۲۶۵	۱۹۹.۳۱	بولیزی فرانسه
(۱۸۴۲)	(۱۹۵۸)			(۱۹۹۱)	

FRN	ما	اقیانوس آرام	۱۸۵۷۶	۱۶۴۱۷۳	کالدونی جدید
(۱۸۵۳)	(۱۹۵۸)			(۱۹۸۹)	
FRN	ما	اقیانوس آرام	۲۴۰	۳۷۰۵	والیس و فونتا
(۱۸۴۲)	(۱۹۶۱)			(۱۹۹۰)	
FRN	بیا	آمریکای جنوبی	۸۲۵۳۳	۱۱۴۸۰۸	کویان فرانسه
(۱۸۱۷)	(۱۹۴۶)			(۱۹۹۰)	
FRN	پا	کارائیب	۱۷۰	۳۷۸۱۷۸	کوادلوب
(۱۶۳۵)	(۱۹۴۶)			(۱۹۹۰)	
FRN	پا	کارائیب	۱۰۷۹	۳۵۹۵۷۳	مارتینیک
(۱۶۳۵)	(۱۹۴۶)			(۱۹۹۰)	
FRN	پا	اقیانوس هند	۲۵۱۲	۵۹۶۶۹۳	ریویونیون
(۱۶۲۸)	(۱۹۴۶)			(۱۹۹۰)	
FRN	اش	اقیانوس هند	۳۷۳	۸۵۰۰	مالیوت
(۱۸۴۳)	(۱۹۷۶)			(۱۹۹۱)	
FRN	اش	آمریکای شمالی	۲۳۶	۶۳۹۲	سنتر پیر و میکلون
(۱۸۱۶)	(۱۹۸۵)			(۱۹۹۰)	
DEN	مح	آتلانتیک شمالی	۱۳۹۹	۳۷۳۱	جزایر فارو
(۱۳۸۰)	(۱۹۴۸)			(۱۹۹۱)	
NET	مح	کارائیب	۱۹۳	۶۸۹۰۰	آرubaی هلند
(۱۶۳۴)	(۱۹۵۴)			(۱۹۹۱)	
NET	مح	کارائیب	۸۰۰	۱۱۱۳۱۱	آنستیل هلند
(۱۶۳۲)	(۱۹۵۴)			(۱۹۹۱)	
(۱۲۷۸)	(۱۹۹۳)			(۱۹۹۳)	
SPN/FRN	مح/گن	اروپا	۴۵۳	۵۹۰۰	آندرا
(۱۲۷۸)	(۱۹۹۳)				جزایر ویرجین انگلستان
UK	ط	کارائیب	۱۳۰	۱۶۷۴۹	
(۱۹۶۶)	(۱۹۶۷)			(۱۹۹۱)	
				(۱۹۶۶)	
NZ	حکا	اقیانوس آرام	۲۹۳	۱۷۷۰۰	جزایر کوک
(۱۹۰۱)	(۱۹۶۵)			(۱۹۸۸)	
NZ	حکا	اقیانوس آرام	۴۵۸	۲۱۹۰	تیوشه
(۱۹۰۱)	(۱۹۷۳)			(۱۹۸۸)	
US	ات	اقیانوس آرام	۴۵۷	۴۳۲۳۴۰	جزایر ماریانای شمالی
(۱۹۴۷)	(۱۹۸۶)			(۱۹۹۰)	
US	پی	کارائیب	۸۹۵۹	۴۵۲۲۰۳۷	بورتوریکو
(۱۸۹۸)	(۱۹۵۲)			(۱۹۹۰)	

DEN	لا	اروپای شمالی	۲۱۸۶...	۵۵۵۳۳	کریستنلند(کروئینلند)
(۱۴۸.)	(۱۹۰۲)			(۱۹۹۱)	
US	لا	اقیانوس آرام	۶۴۳۳	۱۱.۸۲۲۹	هاواشی
(۱۸۹۸)	(۱۹۶.)			(۱۹۹.)	
CHI	لا	آمریکای جنوبی	۱۱۸	۱۸۶۷	راپاپوئی
				(۱۹۸۲)	
NZ	لا	اقیانوس آرام	۱.	۱۶۹.	جزایر توت لاثو
(۱۹۲۶)	(۱۹۴۹)			(۱۹۸۶)	
ISR	اس	خاورمیانه	۷۷۸	۶۴۲...	نوار غزه
(۱۹۶۷)	(۱۹۴۷)			(۱۹۹.)	
TUR	اس	اروپا	۳۳۵۵	۱۷۵...	جمهوری ترک قبرس شمالی
(۱۹۸۲)	(۱۹۸۲)			(۱۹۹۱)	
MOR	اس	آفریقای جنوبی	۲۶۶۷۶۹	۱۸....	صحرای غربی
(۱۹۷۶)	(۱۹۸۲)			(۱۹۸۶)	

یادداشت‌های جدول ۳:

(۱) کل جمعیت برای سال مشخص شده در داخل پرانتز . به طور مثال جمعیت نوار غزه در سال ۱۹۹۰ معادل ۶۳۶۰۰۰ نفر بود.^{۱۷} اشاره می کند که این قلمرو خالی از سکنه بومی و جمعیت داشتی است.

(۲) مساحت جغرافیایی به کیلومتر مربع.

(۲) مکان جغرافیایی - دوازده منطقه جغرافیایی برای طبقه بندی سرزمینهای ذره ای در نظر گرفته شده است. اکثر واحدهای سیاسی وابسته کوچک در منطقه اقیانوس آرام (۹)، منطقه اقیانوس آتلانتیک (۶)، منطقه قطب جنوب (۵) و اروپا (۴) واقع شده اند. در آمریکای جنوبی، منطقه قطب شمال و آسیا (در هر یک (۲)، در آمریکای شمالی و آفریقا و خاورمیانه (در هر یک (۱) قلمرو وابسته قرار دارد.

(۴) وضعیت سیاسی فعلی واحد سیاسی- حالت سیاسی قلمرو وابسته و سالی که این وضع سیاسی را بدست آورد (مشخص شده در داخل پرانتز)، با استفاده از علائم اختصاری زیر نشان داده شده است:

۳- مستعمره‌ها [۷] - قلمرو وابسته [۸]: ج- قلمرو جنوبی و قطب جنوبگان فرانسه [۴]; نا-قلمروی نایبیوسته آمریکا [۲]; مت- متعلقات کشوری بیکر [۶] غ- ادغام شده در قلمروی کشوری بیکر [۲] چپ- قلمرو کشور چین تحت اداره پرتغالیها تا سال ۱۹۹۹ [۷]؛ چا- قلمرو کشور چین تحت اداره انگلستان تا سال ۱۹۹۷ [۱]؛ قیم- قلمرو تحت قیومیت سازمان ملل [۱]؛ ما- قلمرو مأواه بحار فرانسه [۲]؛ پا- پاریتان مأواه بحار فرانسه [۴]؛ اش- قلمرو اشتراکی فرانسه [۲] ش- شاهزاده نشین اشتراکی Coprincipality [۱]؛ من- خونخشاری داخلی [۵]؛ حک- قلمرو دارای حکومت از خود [۱]؛ حکا- قلمرو دارای حکومت از خود و اتحاد آزاد با یک قدرت بزرگ [۲]؛ ات- قرارداد اتحاد آزاد با آمریکا [۱]؛ پی- بیوستکی با ملل بیکر، بیویه با یک قدرت بزرگ (بطور مشال حالت کامنولت یا مشترک المنافع بودن) [۱]؛ لا- جزء لا ینتفک کشوری بیکر [۲]؛ اس- استقلال اعلام شده، اما شناختی شده توسط تمام کشورهای برگیر اختلاف با جامعه بین الملل [۲] ...

(۴) آخرین قدرت استعماگر یا اداره کننده و سالی که این کشور تسلط و یا نظارت خود را بر قلمرو وابسته به نسبت آورد (در داخل پرانتز) سشان ناده می شود. علاوه اختصاری زیر برای کشورهای استعماگر یا اداره کننده بکار رفته است: AUT- استرالیا، CHI- شیلی، DEN- دانمارک، FRN- فرانسه، ISR- اسرائیل، MOR- مراکش، NET- هلند، NZ- نیوزلند، NOR- نروژ، PRC- چین، SPN- اسپانیا، TUR- ترکیه، UK- انگلستان، US- امریکا.

جدول ۴

کشورهای کوچک در سیستم بین المللی، ۱۹۹۳

										کشورها
										۱
										۲
۱۱۷..	AL,GCC,OPEC,OIC,NAM,OAPEC.	۲	TM	UK	۱۶۸	خلیج فارس	۱۷۸۸	۲۱.....	کوبیت	
۰۳۰..	AL,GCC,NAM,OIC.	۲	f	UK	۱۹۷۱*	خلیج فارس	۸۴۶۵۷	۱۹.....	امارات متحده	(۱۸۸۹)
۷۰۰..	CW,NAM,SADC.	۱	TM	UK	۱۶۶۲*	آفریقا	۳۰۳۵۰	۱۸۳.....	عربی	
۷۷۶..	ACP,CW,NAM, OAU.	۱	R	UK**	۱۹۶۸*	اقیانوس هند	۲۰۴۳	۱۹۴۹۱	اسوتو	
۷۸۸..	ACP,CARICOM,CW,NAM,SELA.	۱	CP	UK	۱۹۶۹*	امریکای بجنورد	۲۱۳۶۹۶	۱۰۷۸۳	موریسیوس	(۱۹۹۱)
۱۲۲..	ACP,ECOWAS,NAM, OAU,OIC.	۱	R	POR	۱۹۷۳	آفریقا	۲۶۱۱۲۰	۱۹۸۸	کویان	
۰..	ACP,NAM, OAU,ECOWAS,OIC,CW.	۱	R	UK**	۱۹۷۴*	آفریقا	۱۱۲۹۰	۱۸۰.....	گینه بیسائو	
۰... ..	ACP,CP,SPC,SPF,SPN.	۲	R	UK	۱۹۷۴.*	آفریقا	۸۷۰...	(۱۹۸۱)	کامبیا	
۰... ..	CE,CW,NAM.	۲	R	UK**	۱۹۷۴.*	اقیانوس آرام	۱۸۳۳	۷۳۷...	فیجی	
						اردو با	۹۲۵	۷۱۸...	قبرس	(۱۹۹۱)

—	ACP,CW,NAM,OAU,SADCC	✓	TM	UK	١٤٩٨٤	أمريكا	٧٣٠..
♦♦..	CP,SAARC,NAM.	✓	CM	UK	١٩٤٦	آسيا	٤٢٠٠.
					(١٩٨٨)*		٢٠٠٠..
—	ACP,FZ,NAM,ECOWAS,OIC.	✓	FSR	FRN	١٩٧٦٤	افغانستان هند	(١٩٩٠)
♦♦..	ACP,AL,OAU,DF,NAM,OIC.	✓	R	FRN	١٩٧٧٦	أمريكتي مصال	(١٩٩١)
♦♦..	AL,GCC,OAPEC,DUS,NAM,OIC.	✓	TM	UK	١٩٧٩٤	الخليج نادرس	٨٩٥٨
♦♦..	ACP,CEEAC,FZ,NAM,OAU,DEAC.	✓	R	SPN	١٩٤٨٤	آفرقيا	٦٨٨
♦♦..	ACP,OAS,NAM,SELA.	✓	R	UK	١٩٧٥٦	أمريكتي جنوب	٧٨.٥١
♦..	BEN,CE,OECD,EC,NATO,WEU.	✓	GD	FRN	١٩٩١*	سردينه	٣٢٣٣..
♦♦..	AL,GCC,NAM,OIC.	✓	TM	UK	١٩٧٦٤	الكونفدراليه	(١٩٩١)
♦♦..	ACP,OAU,NAM,ECOWAS.	✓	R	POR	١٩٧٥٦	لوكزامبورك	٣٨٠٠..
♦♦..	CE,CW,NAM.	✓	P	UK**	١٩٤٩*	إيطاليا	(١٩٩١)

—	ACP,CW,SPC,SPF.	۱	CM	UK**	۱۷۸*	اقیانوس آرام	۷۷۵۰۶	جزایر سلیمان	۳۶۵۰۰..	(۱۹۹۱)
—	EFTA,NATO.	۲	P	DEN	۱۱۸	اروپا	۱۰۳...	ایسلند	۲۵۴...	
—	ACP,SELA,CW,CARICOM,OAS,NAM	۲	OT	UK**	۱۱۶۴*	کارائیب	۷۳.	بارباروس	۲۵۸۴۰..	(۱۹۹۱)
—	ASEAN,CW,OIC.	۲	TM	UK**	۱۱۸۳	آسیا	۵۷۶۰	برونی	۴۵۶...	(۱۹۹۱)
—	ACP,CARICOM,CW,DUS,NAM.	۲	OT	UK**	۱۱۷۳*	کارائیب	۱۲۸۴۳	بهاماس	۴۵۰...	(۱۹۹۱)
—	CP,NAM,OIC,CW,SADC.	۱	R	UK**	۱۱۶۰*	اقیانوس هند	۲۳۸	ماداگاسکار	۲۱۳۳۱۰	(۱۹۹۱)
—	ACP,CARICOM,CW,OAS,NAM.	۱	P	UK**	۱۱۸۱*	آمریکای مرکزی	۲۲۳۶۳	بلیز	۱۹۳...	(۱۹۹۱)
—	SPC,SPN.	۱	CM	NZ	۱۱۶۲	اقیانوس آرام	۲۸۳	ساموای ماریان	۱۵۷۱۵۸	(۱۹۸۶)
—	ACP,CW,NAM,SPC,SPF.	۱	R	UK**	۱۱۸۴	اقیانوس آرام	۱۲۱۸.	وانواتو	۱۵۳...	
—	ACP,CW,OAS,CARICOM,NAM	۱	P	-FRN	۱۱۸۱*	(هیروید جدید)	۱۵۳...	سنگت لووسیا	۱۵۳...	(۱۹۹۱)
—	ACP,CEEAC,NAM,OAU.	۱	R	POR	۱۱۷۵*	کارائیب	۸۱۷	سانتو تومه و بریتنی	۱۲۴...	(۱۹۹۱)

١٣٢.	ACP,CARICOM,CW,NAM,OAS	✓	OT	UK**	١٩٧٨*	كار انتیپ	٧٩.	١٠٨٨١٢	لومینیکا
—	SPC,SPF.	✓	R	US	١٩٨٥	اقتباس آرام	٧٠١	١٠٧٩٠	ایالات مدرال
—	ACP,CARICOM,CW,OAS.	✗	P	UK**	١٩٧٩	كار انتیپ	٧٨٨	١٧٥٩٨	ماکرورنی
—	ACP,CW,SPC,SPF.	✗	CM	UK**	١٩٧٦	اقتباس آرام	٧٣٨	١٩٩١	مسنت ویست و
٤٠.	ACP,CARICOM,CW,DUS,NAM, OAS,SELLA.	✗	OT	UK**	١٩٧٩*	كار انتیپ	٧٣٤	١٣٠٠	کوادین
—	ACP,CW,SPC,SPF,SPN.	✗	R	UK**	١٩٧٨	اقتباس آرام	٧٧٧	٧٣٣٩	کرباسا
١٧..	ACP,CW,OAU,NAM.	✗	SPR	UK**	١٩٧٩*	اقتباس هند	٧٦٥	٦٣٤٨	جزایر زیمبورت
٤٠..	ACP,CARICOM,CW,DUS,OAS.	✗	CMP	UK**	١٩٨١*	كار انتیپ	٣٣٢	٥٥٩٦٢	سینبل
—	SPC,SPF.	-	R	US	١٩٩٠.	اقتباس آرام	٦٨٨	٦٣١	انٹی کروا
—	ACP,CW,OAS.	✗	CM	UK**	١٩٩١*	كار انتیپ	٦٢٦	٣٨٧.	باربودا
—	—	-	PR	FRN	١٩٨١	اردب	٢	٢٧٦	توپیس
								٢٧٦	سوداکر

پادداشت‌های جدول ۴:

- (۱) کل جمعیت کشور برای سالهای مشخص شده در پرانتز.
- (۲) مساحت جغرافیایی به کیلومترمربع.
- (۳) مناطق جغرافیایی- اکثر کشورهای کوچک در منطقه اقیانوس آرام(۱۰)، کارائیب(۸)، اروپا(۸) و آفریقا(۷) واقع شده اند. مابقی به ترتیب در مناطق زیر نیde می شوند: اقیانوس هند(۵)، خاورمیانه(۴)، آمریکای جنوبی و آسیا(در هر منطقه(۲)، و آمریکای مرکزی(۱). در مناطق قطب جنوبگان، قطب شمال، آمریکای شمالی و اقیانوس آتلانتیک هیچ کشور کوچکی نیde نمی شود.
- (۴) سال به استقلال رسیدن کشور. تعیین می کند که کشور عضو سازمان ملل است، و سال عضویت در پرانتز نوشته شده است.
- (۵) آخرین قدرت اداره کننده یا استعمارگر در کشورهای خرد با استفاده از علامت اختصاری زیر مشخص شده اند: AUS- اطربیش، HRE- امپراتوری روم، ITL- ایتالیا و برای فهرست سایر قدرتها به باداشت ۵ مراجعه نمایید.** نشان می نهد که کشور عضو «کشورهای کامپونٹ» است که در گذشته کشورهای مشترک المنافع انگلستان British Commonwealth نامیده می شد.
- (۶) نوع حکومت و رژیم: CM- سلطنتی مشروطه، CMP- سلطنتی مشروطه همراه با پارلایش از نوع انگلستان، CP- جمهوری تعاویشی، F- خدراسیون متشكل از دو یا چند قلمرو، FSR- جمهوری فدرال اسلامی، GD- دوک نشین، PR- دموکراسی از نوع پارلایانی، SPR- شاهزاده نشین، R- جمهوری، TM- جمهوری تک حزبی، TM- سلطنتی مطلق یا سنتی.
- (۷) با در نظر گرفتن سطح توسعه ملی، این کشورها به سه گروه تقسیم می گردند: (۱) کشور کم در آمد، اگر بر آمد سرانه ملی کمتر از ۵۰۰ دلار باشد، (۲) MI- کشور با برآمد متوسط، اگر در آمد سرانه ملی بین ۵۰۰ و ۹۹۹ دلار باشد، و (۳) HI- کشور با درآمد بالا، اگر در آمد ملی سرانه معادل ۴۰۰۰ دلار و یا بیشتر باشد.
- (۸) نهادهای دولتی بین المللی مهمی که این کشورها در آنها عضویت دارند، عبارتند از :
- ACP- عضو ویژه جامعه اقتصادی اروپا، یعنی کشورهای آفریقا، کارائیب، اقیانوس آرام در جامعه اقتصادی اروپا[۲۸]؛ AL- جامعه عرب[۵]؛ ASEAN- آس. آن..، مجمع کشورهای آسیای جنوب شرقی[۱]؛ BEN- بنلوکس[۱]؛ CARICOM- کاریکام، جامعه و بازار مشترک کارائیب[۹]؛ CE- شورای اروپا[۲]؛ CEEAC- جامعه اقتصادی کشورهای آفریقای مرکزی[۲]؛ CP- طرح کلمبو[۲]؛ CW- کشورهای مشترک المنافع[۲۲]؛ DUS- معاهده دفاعی یا قرارداد کمکهای نظامی با آمریکا[۴]؛ EC- ECOWAS- جامعه اقتصادی کشورهای آفریقای غربی[۴]؛ DF- قرارداد نظامی با فرانسه[۱]؛ EFTA- افتاده اتحاد تجارت آزاد اروپائی[۲]؛ FZ- منطقه فراند[۲]؛ GCC- شورای همکاری خلیج فارس[۴]؛ NAM- جنبش غیر متحددها[۲۸]؛ NATO- ناتو[۲]؛ OAPE- سازمان کشورهای تولید نفت[۲]؛ OAU- سازمان اتحاد آفریقا[۹]؛ OAS- سازمان کشورهای آمریکائی[۹]؛ OEEC- سازمان همکاری اقتصادی و توسعه[۱]؛ OIC- سازمان کنفرانس اسلامی[۱]؛ OPEC- اوپک، سازمان کشورهای تولید کننده نفت[۱]؛ SAARC- SADCC- سازمان اتحاد آفریقا منطقه ای[۱]؛ SELA- سیستم اقتصادی آمریکای لاتین[۴]؛ SPC- کمیسیون اقیانوس آرام جنوبی[۱۰]؛ SPF- مجمع اقیانوس آرام جنوبی[۹]؛ SPN- معاهده منطقه ماری از سلاحهای انسی اقیانوس آرام جنوبی[۴]؛ WEU- اتحادیه اروپایی غربی[۱].
- (۹) کل تعداد نیروهای نظامی آماده به خدمت.

منابع- از سالنامه ها و گزارشات ابواری زیر برای تهیه جداول ۳ و ۴ استفاده شده است:

CURRENT WORLD LEADERS, FIRST Almanac.36,1 February(1992): PP.68-83.

Europa,THE EUROPA WORLD YEARBOOK 1993. Europa,1993, Various Pages.

Hunter ,B .ed, THE STATESMAN'S YEARBOOK ,1993 - 1994 . LONDON : Macmillan Press,1993, various Pages.

IISS.THE MILITARY BALANCE,1992-1993.LONDON: Brassey's for the IISS,1992,Various pages.

Rengger,N . ed.THE TREATIES AND ALLIANCES OF THE WORLD. New York: Longman,1990, various Pages.

UNDP .HUMAN DEVELOPMENT REPORT 1991- New York & Oxford : Oxford University Press. 1991,pp.122-3,177.